

Rovnost a menšiny očima středoškoláků

Zpráva o dotazníkovém šetření na středních školách z roku 2015 včetně porovnání s rokem 2007





Společnost Člověk v tísní, o. p. s. zopakovala na přelomu března a dubna 2015 dotazníkové šetření mezi studenty českých středních škol. První šetření tohoto typu bylo realizováno v roce 2007 s agenturou NMS. Stávající dotazníkové šetření vzniklo pod hlavičkou vzdělávacího programu Jeden svět na školách a probíhalo ve spolupráci se sociologickou agenturou MEDIAN.

Tato zpráva je financována z fondu Evropské unie. Za obsah této zprávy odpovídají výlučně její autoři. Evropská komise nenese zodpovědnost za jakékoliv využití informací, které jsou jejím obsahem.

Kontakt:

Člověk v tísní, o. p. s.
Jeden svět na školách
Šafaříkova 24, 120 00 Praha 2
tel: 226 200 429
fax: 226 200 401

e-mail: jsns@jsns.cz
web: www.jsns.cz

Kontakt:

MEDIAN, s.r.o.
Národních hrdinů 73, 190 12 Praha 9
tel: 225 301 111
fax: 225 301 101

e-mail: daniel.prokop@median.cz
web: www.median.cz



Obsah

Metodologie	4
Znalost příslušníků menšin a vztah k nim	5
Rovnoprávnost, soužití s cizinci a důvody úspěchu v životě	16
Vnímání spolužáků - se speciálními potřebami a ze specifických skupin společnosti	26
Příloha – dotazník	33

Pro zajištění reprezentativnosti souboru a maximální validity dat bylo využito metody stratifikovaného výběru. Jako opora výběru sloužil kompletní seznam středních škol v ČR. Z něj byl vybrán hrubý vzorek 122 škol, jejichž ředitelé/zástupci byli požádáni o účast na výzkumu. Jako tzv. straty byly použity ukazatele – typu školy (gymnázium, SOŠ, učiliště), regionu (Čechy, Morava) a velikosti sídla (do 5 000 ob., 5 000–99 999 ob., 100 000+ ob.). V rámci strat proběhl výběr škol. Počet oslovených škol v hrubém vzorku byl v některých stratách, v nichž zhotovitel na základě zkušeností z minulých výzkumů předpokládal nižší ochotu účasti (např. učiliště), nadhodnocen, aby se udrželo reprezentativní zastoupení těchto kategorií v čistém vzorku škol účastnících se výzkumu.

S účastí ve výzkumu souhlasilo přibližně 43 škol. Z většiny škol byla vybrána jedna třída, a to tak, aby došlo k reprezentativnímu zahrnutí věkových kategorií studentů. V některých školách se zúčastnily dvě třídy. Studenti vyplňovali dotazníky sami během vyučovací hodiny za dohledu supervizora na dané škole. Tomuto supervizorovi (např. učitel předmětu Základy společenských věd) byla detailně vysvětlena metodika výzkumu, s kterou seznámil studenty.

Ze zpracování byly vyřazeny dotazníky studentů, kteří v kontrolních otázkách přiznávali spolupráci na vyplnění se spolužáky nebo měli vysokou míru nevyplnění otázek (více než ¼ nevyplněných ot.). Čistý vzorek tak dosahuje velikosti 1 103 respondentů. Data byla dovážena tak, aby reprezentovala složení populace středoškoláků 15–20 let z hlediska sociodemografického, regionálního a typu studované školy.

Struktura vzorku:

Typ školy

• Gymnázia	29,6 %
• SOŠ	39,1 %
• Učiliště	31,3 %

Velikost místa bydliště studenta (VMB):

• 0–5 000 obyvatel	11,2 %
• 5 000–100 000 obyvatel	66,1 %
• 100 000 obyvatel a více	22,7 %

Věk

• 15–17 let	49,3 %
• 18–20 let	50,7 %

Region

• Morava	39,1 %
• Čechy	60,9 %

Pohlaví

• muži	46 %
• ženy	54 %

- Vztah středoškoláků k různým menšinám a specifickým skupinám obyvatel se výrazně liší – pozitivní vztah převažuje u postižených, některých typů cizinců (Vietnamci, Západoevropané) a sexuálních minorit (lesby). Naopak nejvíce negativní vztah mají studenti k menšinám, které bývají spojovány se sociálním vyloučením či s nějakými sociálně-patologickými jevy (bezdomovci, vězni, drogově závislí), a s Romy.
- Studenti hodnotí menšiny vždy lépe, pokud jejich příslušníka znají osobně. Tento rozdíl je nevýraznější u sexuálních menšin, cizinců a náboženských skupin.
- Faktorová analýza ukazuje, že za hodnocením jednotlivých menšin se do velké míry skrývají 4 obecnější postojové orientace respondenta – jeho vztah k cizincům a „jinověrcům“, vztah k sexuální odlišnosti, vztah k fyzické odlišnosti a postižení, míra obav spojených ze sociálně patologickými jevy. Tyto orientace pak ovlivňují celkový přístup k několika skupinám obyvatel.
- Od roku 2007 se zhoršilo vnímání muslimů a „uprchlíků a azylantů“. Vnímání gayů či Vietnamců se naopak mírně zlepšilo. To spolu s vlivem osobní znalosti naznačuje, že postoje do jisté míry odrážejí veřejnou a mediální agendu (normalizace homosexuality, Vietnamců jako „bezproblémové menšiny“ a na druhé straně medializace rizika islámu a nové imigrace). Oproti roku 2007 také významně klesl počet studentů, kterým by nevadilo mít za souseda muslima, a vzrostl počet těch, kteří nesouhlasí s nošením symbolů víry do školy.
- Středoškoláci vnímají soužití s cizinci v ČR problematičtěji než dospělí, a to jak na úrovni oblastní, tak celorepublikové. Stejně jako u dospělých panují větší nespokojenost se soužitím na úrovni republiky než na úrovni bydliště studenta, kde často cizinci nežijí nebo nemají s Čechy a Češkami problémové vztahy.

- Pro dosažení úspěchu jsou podle studentů nejdůležitější individualistické / zásluhové faktory, jako jsou vlastní úsilí, ambice a vzdělání. Menší význam podle nich hrají konexe a adaptace, nejmenší vliv mají faktory deterministické (rodina, národnost a etnicita, náboženské vyznání).
- Středoškoláci si uvědomují, že ve společnosti mohou být zvýhodňováni mladí lidé proti starším (ageismus) a bohatí proti chudým. To, že jsou zvýhodňované děti bohatých rodičů si myslí zejména ti, kteří považují životní úroveň své rodiny za nízkou. Poměrně překvapivě převládá pocit, že v naší společnosti jsou spíše zvýhodňovány ženy. Tento pocit častěji vyjadřují chlapci (podle žen v průměru panují rovné podmínky). Může se jednat o spojení otázky s prostředím ve škole, negativní reflexi návrhů genderových kvót či absenci zkušeností z existujícími nerovnostmi na trhu práce apod.
- Většině studentů by nevadilo mít spolužáka s poruchou učení, se zdravotním postižením, syna/dceru cizinců/přistěhovalců ani syna/dcera chudých rodičů. Většina středoškoláků uvedla, že v současné době nemají žádného spolužáka se speciálními vzdělávacími potřebami či ze specifických skupin. Pokud takového spolužáka ve třídě mají, drtivá většina uvádí, že s ním mají dobré vztahy. Negativní vztahy s nimi má pouze 6% studentů.
- Vztah k inkluzi romských dětí je výrazně kritičtější než u ostatních menšin. Zatímco u ostatních menšin a specifických skupin vztah k inkluzi pozitivně ovlivňuje vlastní pozitivní zkušenost se začleněním specifických studentů, u Romů je hodnocení mírně negativní, ať už má respondent zkušenosti negativní či pozitivní. Naopak hodnocení výrazně souvisí s obecným vnímáním romské menšiny, které je u mladých lidí převážně negativní a je silně ovlivněno mimo jiné i medializací tohoto tématu a důvěrou hoaxům apod. *(více viz výzkum Násilí z nenávisti a mládež, MEDIAN pro Agenturu pro sociální začleňování, prosinec 2014)*



Kapitola 1

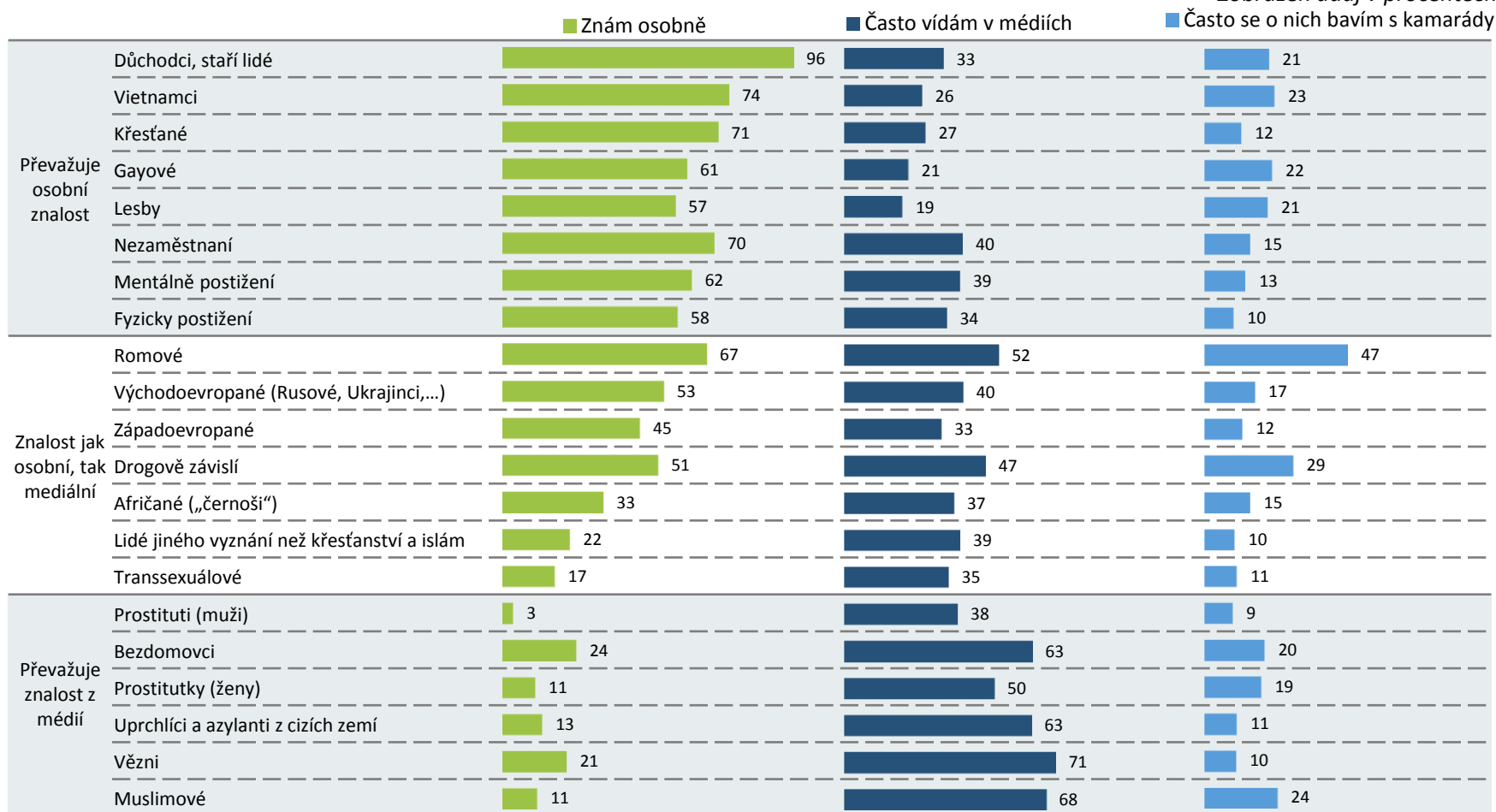
Znalost příslušníků menšin a vztah k nim

- Faktorová analýza ukazuje, že za postoji k jednotlivým menšinám se skrývají postoje ke 4 typům odlišnosti – 1. vztah ke kulturní odlišnosti (cizinci a věřící), 2. vztah k menšinám, které bývají např. v médiích spojovány se sociálně patologickými jevy (bezdomovci, vězni, drogově závislí, prostitutky a prostituti a Romové), 3. vztah k sexuální odlišnosti (sexuální menšiny) a 4. vztah k fyzické odlišnosti (postižení a staří). Např. obecný vztah ke kulturní odlišnosti pak ovlivňuje, jak člověk přistupuje ke všem typům cizinců, věřících apod. Pokud je člověk velmi negativně naladěn proti bezdomovcům, je rovněž negativně naladěn proti vězňům a drogově závislým (druhý faktor).
- Studenti hodnotí menšiny vždy lépe, pokud jejich příslušníka znají osobně. Tento rozdíl je nevýraznější u sexuálních menšin, křesťanů a lidí jiného vyznání, než je křesťanství a islám.
- Čeští středoškoláci hodnotí nejlépe z menšin a specifických skupin společnosti důchodce a staré lidi, fyzicky a mentálně postižené, Západoevropany, Afričany, Vietnamce a lesby. Naopak nejhůře v hodnocení dopadli prostituti a prostitutky, vězni a drogově závislí.
- Do přístupu ke kulturní odlišnosti, tedy do hodnocení skupin *cizinců a věřících*, a do přístupu k sexuální odlišnosti, tedy do hodnocení *sexuálních menšin*, se projevuje osobní znalost velmi silně. Lidé, kteří příslušníky těchto menšin znají, mají výrazně pozitivnější vztah, než ti, kteří je neznají. U vztahů k dalším typům menšin je vliv znalosti nižší. Hypoteticky kvůli absenci negativní mediální stereotypizace (platí pro postižené a staré lidi), která tak negativně neovlivňuje lidi bez osobní znalosti, a také kvůli obecně malé osobní znalosti, která tak nemůže diferencovat postoje (platí pro menšiny spojované se sociálně patologickými jevy).
- Vnímání menšin se liší zejména podle toho, z jakých typů škol studenti pocházejí. Například cizince a věřící hodnotí nejlépe gymnazisté a děti vysokoškoláků, naopak nejhůře učňové. Sexuální menšiny hodnotí výrazně lépe ženy než muži. Rozdíly v hodnocení jsou dány hodnotovými orientacemi, ale právě i rozdíly ve znalostech daných menšin.
- Oproti roku 2007 se zhoršilo hodnocení uprchlíků a azylantů z cizích zemí, muslimů a drogově závislých. Naopak se zlepšilo hodnocení nezaměstnaných, gayů a Východoevropanů.

Menšiny můžeme rozdělit do 3 skupin podle toho, do jaké míry a z jakého zdroje je studenti znají. První skupinou jsou menšiny, které studenti často znají osobně a relativně málo jejich znalost zakládají na médiích – mezi ně patří staří a postižení lidé, sexuální menšiny a jiné rozsáhlé a méně stigmatizované menšiny (Vietnamci, Křesťané, nezaměstnaní). Menšinami, které studenti znají nejméně osobně, ale zato je často vídají v médiích, jsou: muslimové, vězni, uprchlíci a azylanti, bezdomovci a prostitutky/prostitutky. U zbylých menšin se mísí osobní a mediální znalost. Nejvíce diskutovanou menšinou mezi školáky jsou Romové (často se o nich baví téměř polovina). Do osobní znalosti o Romech studenti pravděpodobně zahrnují i povrchnější znalost od vidění (dle dřívějších výzkumů má Roma mezi známými, kamarády či spolužáky jen okolo 30 % mladých lidí). Skupinou, o které se středoškoláci často baví, ačkoli jejich příslušníky osobně neznají, jsou v současnosti muslimové.

Zobrazen údaj v procentech

2015



Řazeno podle převahu osobní znalosti nad mediální – nahoře menšiny, které respondenti znají osobně, nikoli z médií; dole menšiny, které neznají osobně, ale často vídají v médiích

A01. V České republice žijí různé skupiny lidí. ZNÁTE ALESPŮŇ JEDNOHO ČLOVĚKA, který do těchto skupin patří? Vídáte některé skupiny ČASTO V MÉDIÍCH nebo se o nich ČASTO BAVÍTE s kamarády?

Největší rozdíly mezi znalostí jednotlivých skupin jsou u etnických menšin a přistěhovalců, které zná více studentů v Čechách než na Moravě – a to mimo jiné i díky vlivu Prahy a některých měst západních Čech, kde žije vyšší zastoupení cizinců než ve zbytku republiky. Žáci gymnázií znají méně příslušníků negativně vnímaných skupin (viz A02) než jejich vrstevníci ze středních odborných škol a odborných učilišť. Může to souviset s nerovnostmi v českém vzdělávání – studenti z chudších regionů a nižších socioekonomických skupin žijí v prostředí častějšího výskytu sociálně-patologických jevů / blíž sociálně vyloučeným lokalitám a častěji kvůli nižším vzdělanostním aspiracím předávaným rodinou studují na školách s menší šancí přechodu do terciárního vzdělávání. Na Moravě znají studenti díky vyšší religiozitě regionu víc křesťanů.

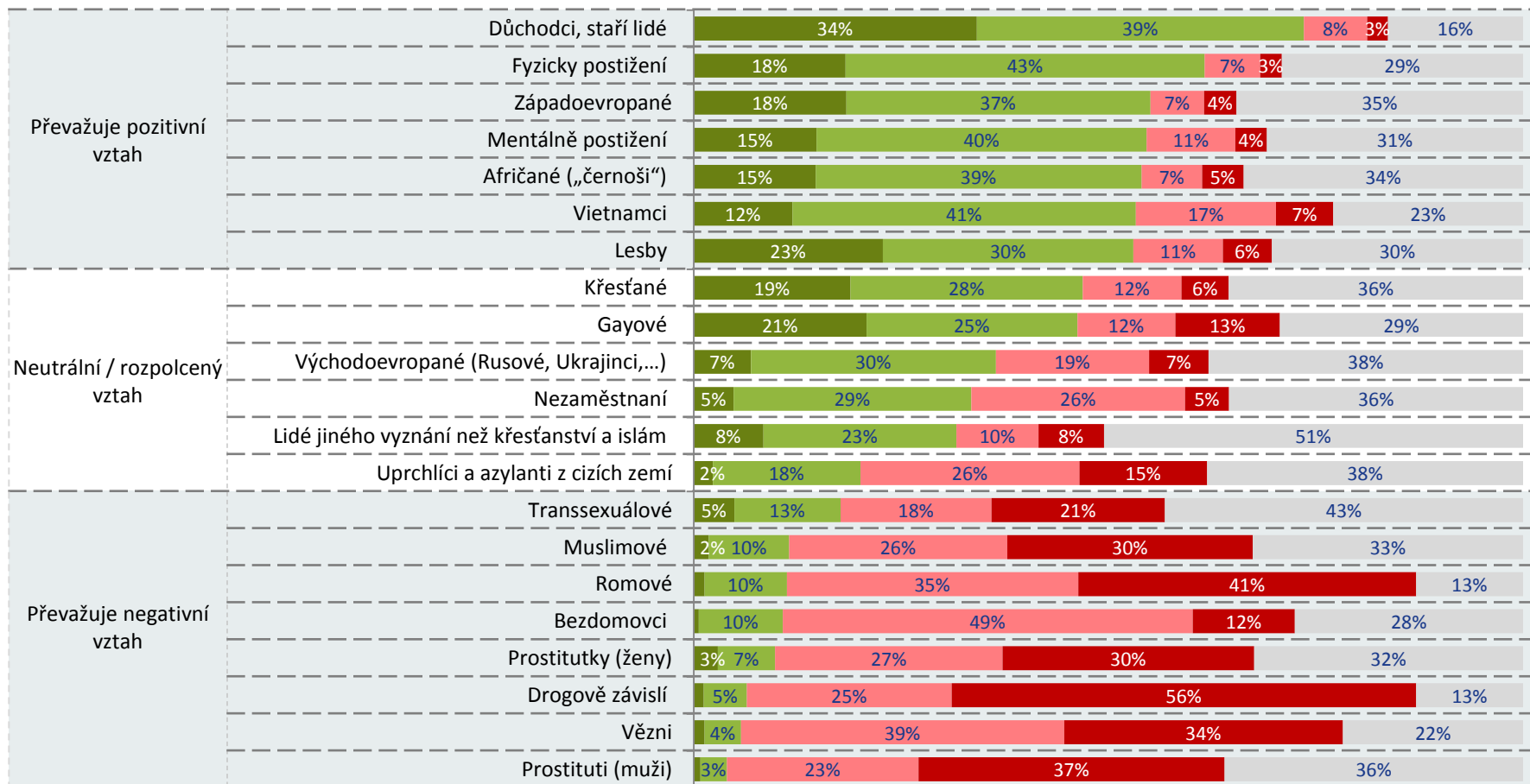
	Škola			Region	
	Gymnázium	Střední odborná škola	Odborné učiliště	Morava	Čechy
Uprchlíci a azylanti z cizích zemí	14%	13%	13%	10%	15%
Vietnamci	80%	73%	71%	66%	79%
Východoevropané (Rusové, Ukrajinci,...)	56%	54%	49%	36%	64%
Romové	60%	70%	69%	67%	67%
Drogově závislí	44%	55%	52%	51%	51%
Vězni	13%	23%	27%	19%	22%
Transsexuálové	10%	20%	19%	20%	16%
Prostitutky (ženy)	6%	11%	15%	11%	11%
Západoevropané (Němci, Francouzi, Britové,...)	56%	43%	37%	35%	52%
Křesťané	85%	70%	59%	78%	66%

Barevně jsou v tabulce vyznačeny statisticky významné rozdíly mezi názory na menšiny mezi žáky různých typů škol a regiony. Červená barva značí nejmenší znalost, zelená barva nejvyšší znalost dané skupiny obyvatel.

Kromě skupin obyvatel, které jsou spojeny s nějakým typem delikvence či sociálně patologických jevů (drogově závislí, prostituce, vězni, bezdomovci) mají studenti silně negativní vztah také k Romům a muslimům a převážně negativní vztah k transsexuálům. Pozitivní vztah deklarují k lidem, jejichž odlišnost je definována věkem či postižením (mentální, fyzické). Postoje k lesbám jsou mírně pozitivnější než ke gayům. Přijímanými národnostními menšinami jsou Západoevropané, Vietnamci a Afričané – v jejich případě se ve vnímání studentů však jedná zřejmě o Afričany žijící v Africe, protože vztah k uprchlíkům a azylantům je spíše vlažný.

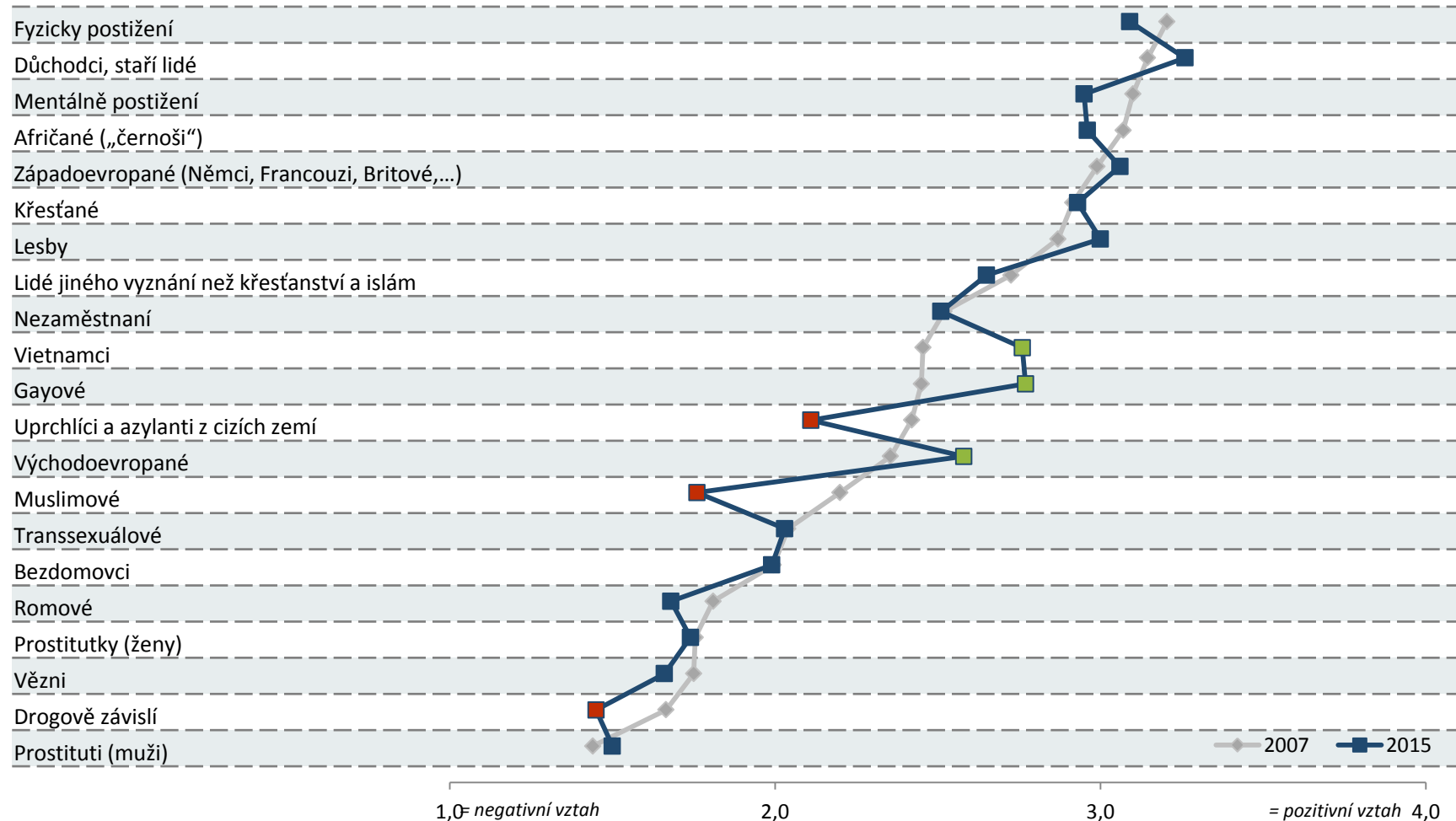
Řazeno podle součtu velmi pozitivní + spíše pozitivní

2015



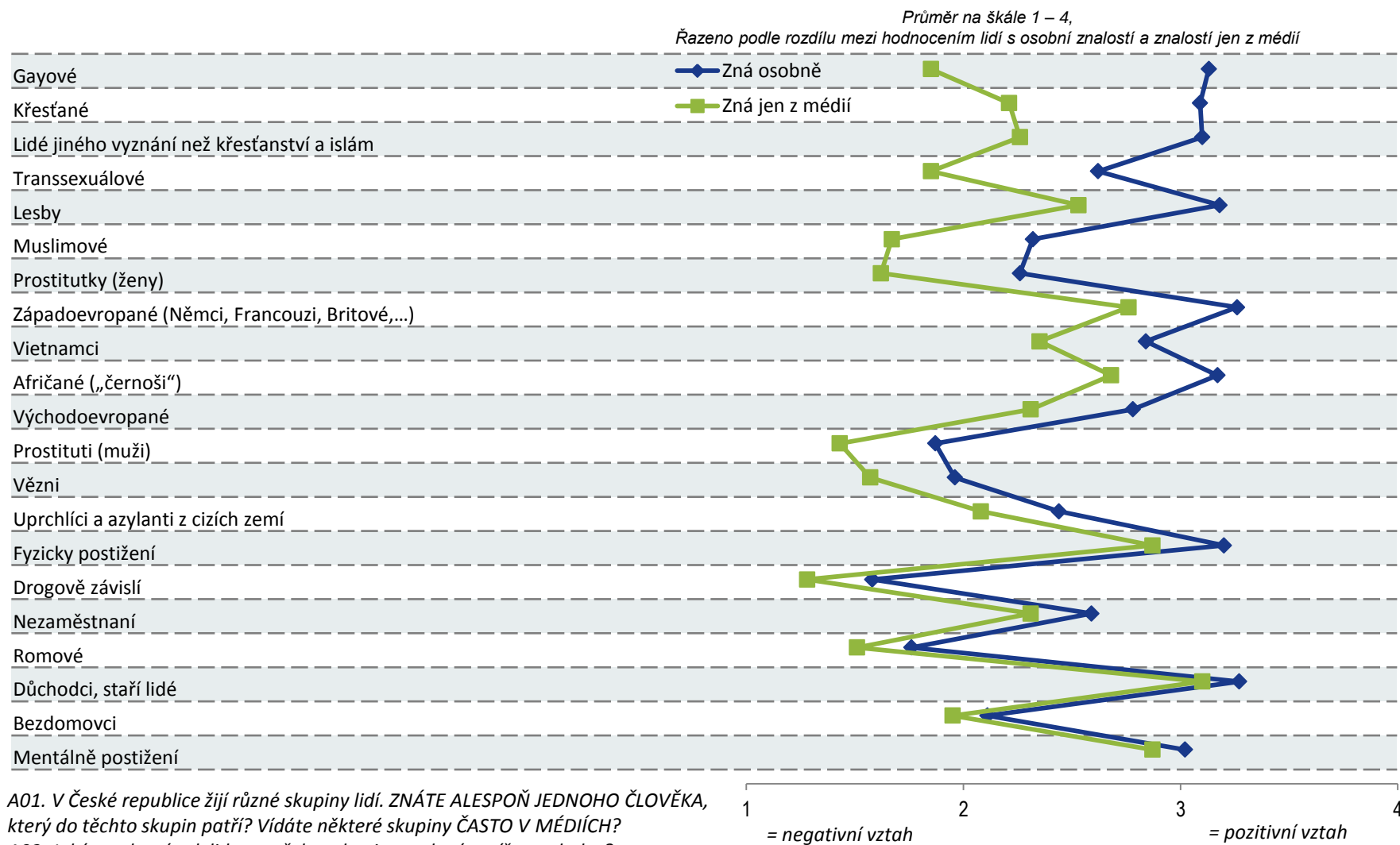
■ Velmi POZITIVNÍ vztah ■ Spíše POZITIVNÍ vztah ■ Spíše NEGATIVNÍ vztah ■ Velmi NEGATIVNÍ vztah ■ Nemám názor, jsou mi jedno

Oproti roku 2007, kdy probíhalo dotazníkové šetření se stejnou otázkou, lze vypožorovat zlepšení vztahu ke gayům a k některým národnostním minoritám (Vietnamci, Východoevropané). Zhoršení vztahu k uprchlíkům a azylantům naznačuje, že se více profilují názory směrem k akceptování „tradičních“ a usazených minorit, jakými jsou v ČR Vietnamci a Východoevropané, a odmítání nových imigrantů. Zhoršilo se i vnímání drogově závislých. Ostatní posuny (zhoršení vztahu k Romům, mentálně postiženým, zlepšení vztahu k seniorům a lesbám) jsou na hranici či pod hranicí statistické významnosti a může jít o náhodné odchylky.



VZTAH K MENŠINÁM – DLE ZNALOSTI PŘÍSLUŠNÍKŮ

Žáci vždy hodnotí lépe menšiny v případě, když znají jejich příslušníka osobně a ne pouze z médií. Důvodem negativního hodnocení některých menšin může být jejich negativní stereotypizace v médiích, stejně tak jako obava z neznámého. Závislost hodnocení na osobní / mediální znalosti se však u jednotlivých menšin liší. Největší rozdíl je u sexuálních minorit (gayové, transsexuálové, lesby) a jiných skupin věřících (křesťané, muslimové, jiná vyznání). Vliv znalosti příslušníka menšiny na vztah k celé menšině je silný také u všech národnostních menšin. U některých skupin pozorujeme sice méně výrazné rozdíly mezi hodnocením v závislosti na osobní znalosti příslušníka menšiny, ale relevance srovnání může být omezena tím, že jen málo studentů osobně zná příslušníky těchto skupin (mentálně postižení, bezdomovci ...), či že do osobní znalosti řadí i znalost od vidění (Romové, drogově závislí atd.), která poskytuje jen omezenou osobní zkušenost s daným jedincem.



A01. V České republice žijí různé skupiny lidí. ZNÁTE ALESPŮŇ JEDNOHO ČLOVĚKA, který do těchto skupin patří? Vídáte některé skupiny ČASTO V MÉDIÍCH?

A02. Jaký vztah máte k lidem z těchto skupin uvedeným níže v tabulce?

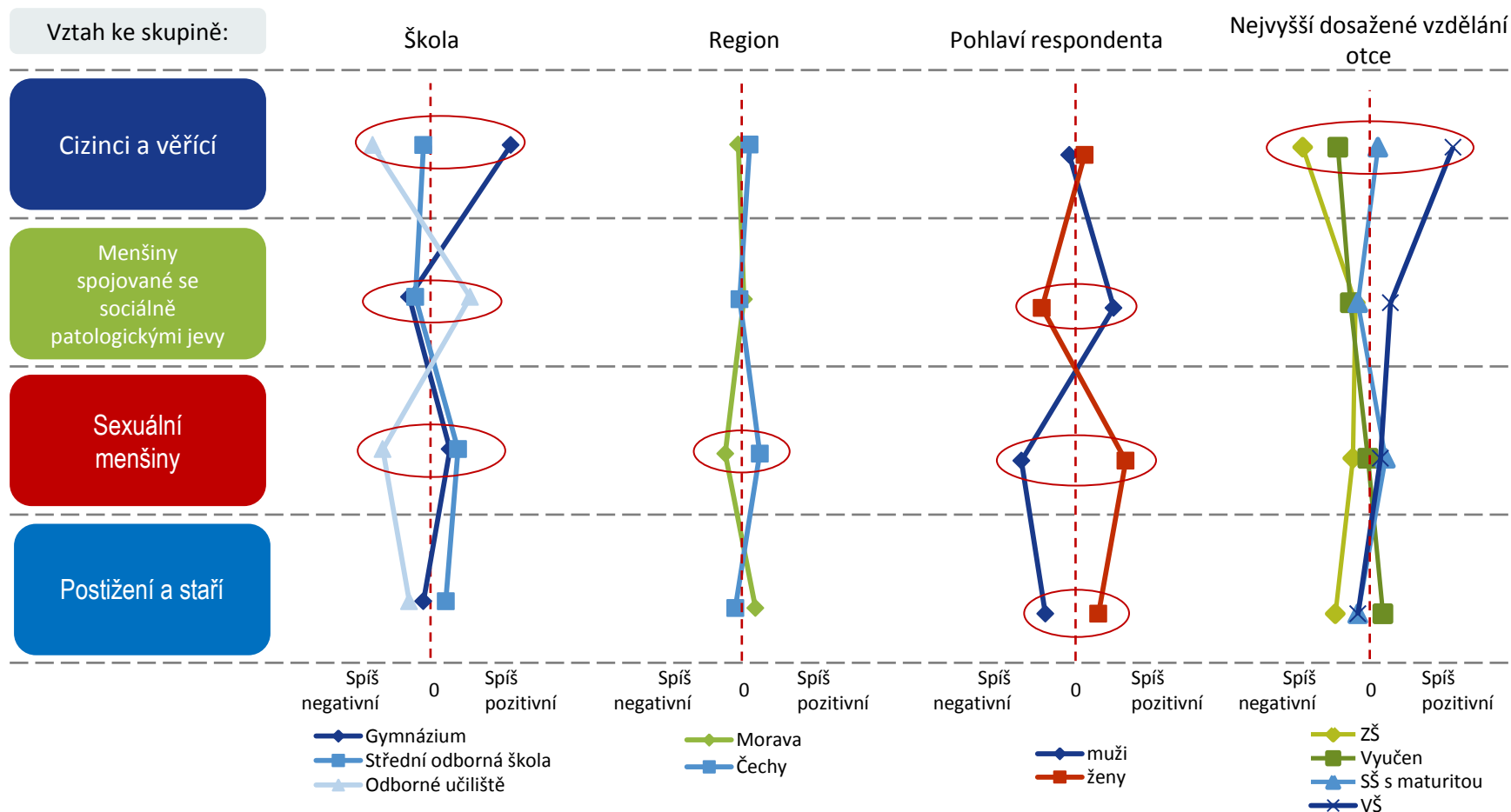
Faktorová analýza ukazuje, že za postojem k jednotlivým menšinám se skrývají postoje ke 4 typům odlišnosti – 1. vztah ke kulturní odlišnosti (cizinci a věřící), 2. vztah k menšinám, které bývají např. v médiích spojovány se sociálně patologickými jevy (vězni, bezdomovci, závislí, prostitutky), 3. vztah k sexuální odlišnosti (sexuální menšiny) a 4. vztah k fyzické odlišnosti (postižení a staří). Např. vztah ke kulturní odlišnosti pak ovlivňuje, jak člověk přistupuje ke všem typům cizinců, věřících apod. Pokud je člověk velmi negativně naladěný proti bezdomovcům, je rovněž negativně naladěný proti vězňům a drogově závislým (druhý faktor). Vztah k některým skupinám ovlivňuje více latentních faktorů (např. vztah k prostitutkám ovlivňuje to, jak respondent obecně nahlíží na menšiny spojované se sociálně patologickými jevy i to, jaký má vztah k sexuálním odlišnostem a menšinám). Naopak vztah k Romům sice nejvíce souvisí s naladěním proti sociálně vyloučeným a „problémovým“ skupinám, a tak není plně vysvětlen ani jednou z uvedených orientací. Je tedy jakýmsi specifikem stojícím trochu mimo dané faktory.

Vztah ke skupině:	Cizinci a věřící	Menšiny spojované se sociálně patologickými jevy	Sexuální menšiny	Postižení a staří
Uprchlíci a azylanti z cizích zemí	0,612			
Východoevropané	0,647			
Západoevropané	0,647			
Vietnamci	0,553			
Afričané („černoši“)	0,573			
Muslimové	0,497			
Křesťané	0,500			
Lidé jiného vyznání než křesťanství a islám	0,606			
Bezdomovci		0,474		
Vězni		0,714		
Drogově závislí		0,735		
Prostitutky (ženy)		0,648		
Prostituti (muži)		0,580	0,471	
Romové		0,306		
Gayové			0,796	
Lesby			0,720	
Transsexuálové			0,709	
Mentálně postižení				0,831
Fyzicky postižení				0,822
Důchodci, staří lidé				0,691

Číslo v tabulce určuje, jak silně je hodnocení jednotlivé supiny (0-1) podmíněno obecným postojem / faktorem. Jsou zobrazeny jen statisticky a obsahově významné vztahy (souvislost > 0,3). Barvami jsou označeny skupiny, jejichž hodnocení významně souvisí s faktorem označeným danou barvou (např. hodnocení uprchlíků a azylantů souvisí výrazně s tím, jak respondent obecně nahlíží na cizince a lidi jiných vyznání – modrá barva, vysoká souvislost 0,612 apod.)

Na hodnocení cizinců a věřících (tedy vztah ke kulturní odlišnosti) má vliv vzdělání jak respondenta, tak jeho rodičů – pozitivněji hodnotí cizince gymnazisté a děti vysokoškoláků.¹ Menšiny spojované se sociálně patologickými jevy (uprchlíci a azylanti z cizích zemí, Východoevropané, Západoevropané, Vietnamci, Afričané („černoši“), muslimové, křesťané, lidé jiného vyznání než křesťanství a islám, bezdomovci) hodnotí lépe poněkud lépe učňové než gymnazisté. Sexuální menšiny hodnotí nejhůře učňové. Lepší vztah k nim mají ženy a mírně také lidé z Čech (hypoteticky vliv nižší religiozity). Ženy mají lepší vztah k cizincům a věřícím, sexuálním menšinám a postiženým a starým lidem než muži. Ženy také hůře vnímají skupiny obyvatel spojené se sociálně nežádoucím chováním (bezdomovci, vězni, drogově závislí, prostitutky a prostituti a Romové).

¹ Pro ukázkou v grafu bylo vybráno vzdělání otce, ale silná je i korelace i se vzděláním matky

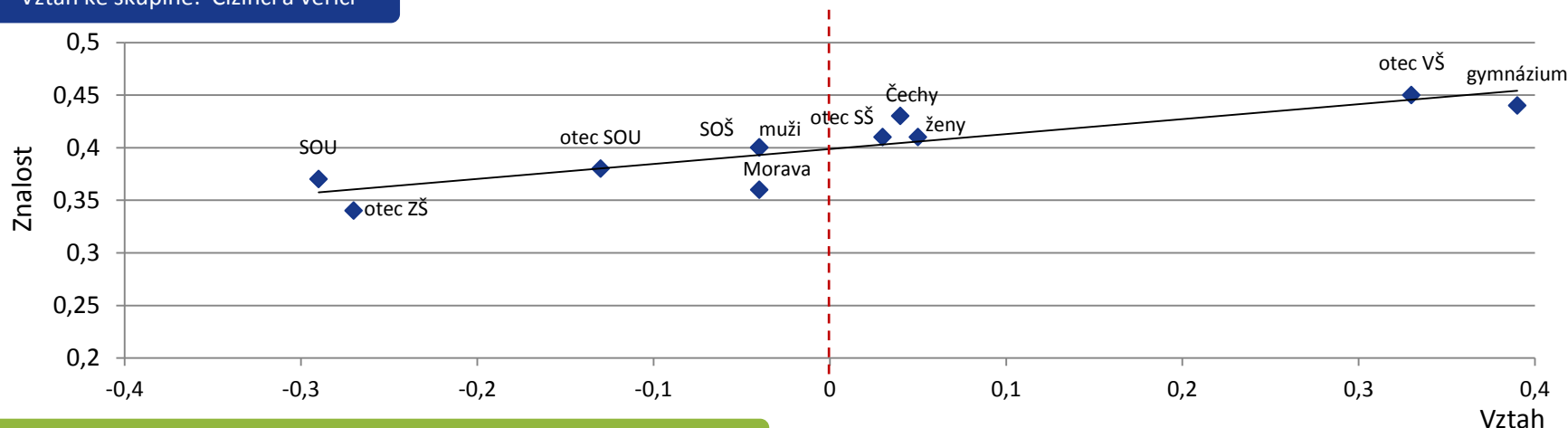


A02. Jaký vztah máte k lidem z těchto skupin uvedeným níže v tabulce?

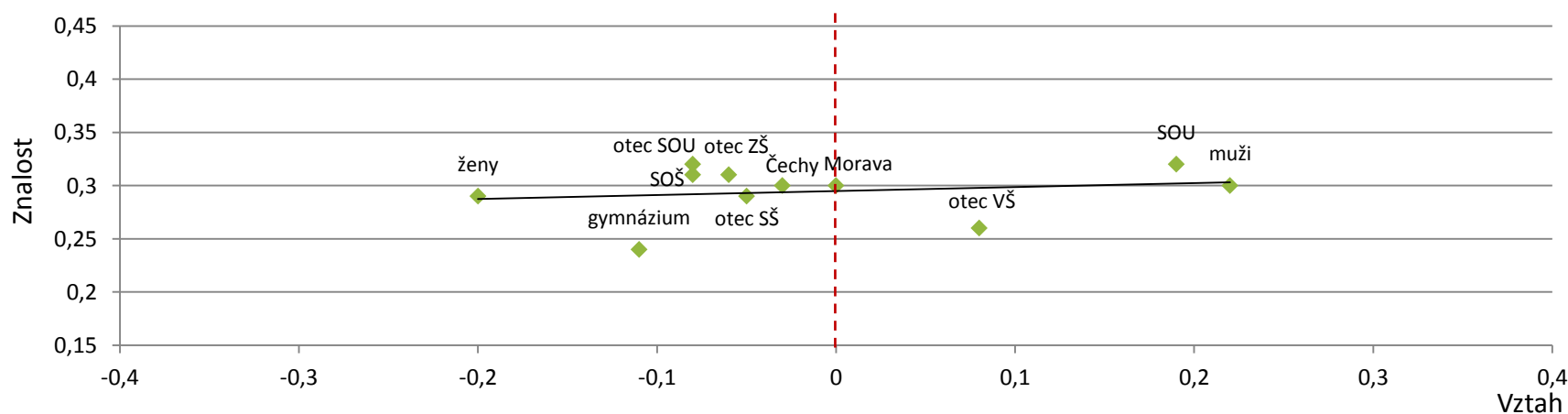
VZTAH K TYPŮM MENŠIN – DLE ZNALOSTI

Graf zobrazuje, nakolik jednotlivé skupiny studentů znají příslušníky typů menšin (svislá osa) a jaký je obecně jejich vztah k danému typu odlišnosti, která celou skupinu v jejich vnímání spojuje. K cizincům a věřícím mají lepší vztah studenti, kteří někoho ze skupiny osobně znají. Souvislost je zde velmi silná (velký sklon šipky a velké % rozptylu vysvětlené pouhou znalostí – 77 %). Největší osobní znalost a tím pádem i nejlepší hodnocení vykazují gymnazisté (přibližně 45 % zná osobně příslušníka skupiny). Nejmenší znalost a zároveň nejhorší hodnocení sledujeme u dětí, jejichž otec má základní vzdělání. Menšiny spojované se sociálně nežádoucím chováním (bezdomovci, vězni, drogově závislí, prostitutky / prostituti a Romové) hodnotili výrazně lépe muži než ženy. Osobní znalost menšiny v tomto případě tolik neovlivňuje, zda je vztah negativní či pozitivní – zřejmě i proto, že žáci tyto skupiny obyvatel znají celkově relativně málo a skupiny školáků se v osobní znalosti těchto menšin výrazně neliší.

Vztah ke skupině: Cizinci a věřící

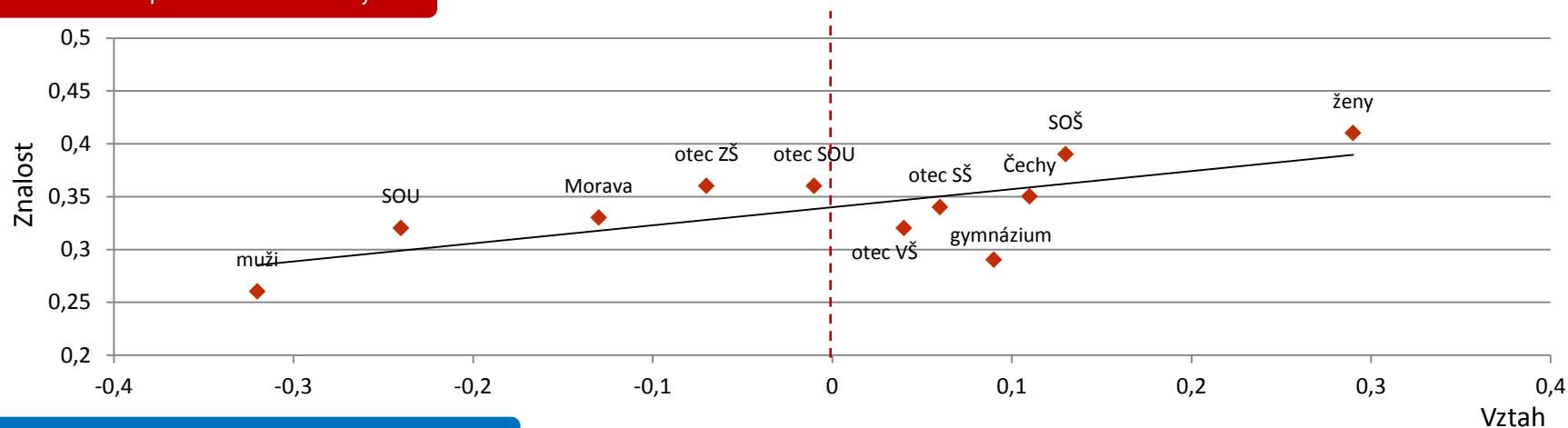


Vztah ke skupině: Menšiny spojované se sociálně patologickými jevy

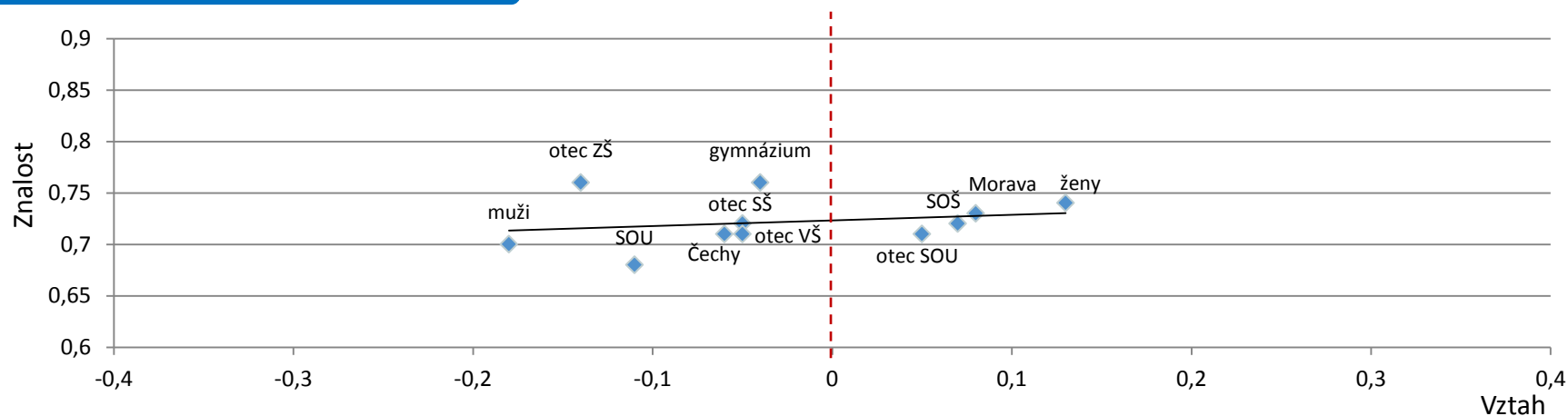


Sexuální menšiny převážně lépe hodnotí studenti, kteří někoho s menšinovou sexuální orientací znají. Výjimkou jsou gymnazisté, kteří sice moc leseb, bisexuálů a transsexuálů neznají, ale hodnotí je pozitivně (např. díky hodnotové orientaci). U sexuálních menšin je podobně jako u cizinců hodnocení vysoce ovlivněno znalostí příslušníka některé z těchto menšin (strmý sklon křivky, 49,75 % rozptylu hodnocení vysvětleno znalostí). U fyzicky postižených a starých lidí je souvislost znalosti a hodnocení menší – hypoteticky díky menší stereotypizaci těchto skupin v médiích, která ovlivňuje postoje lidí bez vlastní zkušenosti (skupiny lidí, které neznám hodnotím dle převládajících stereotypů).

Vztah ke skupině: Sexuální menšiny



Vztah ke skupině: Postižení a staří



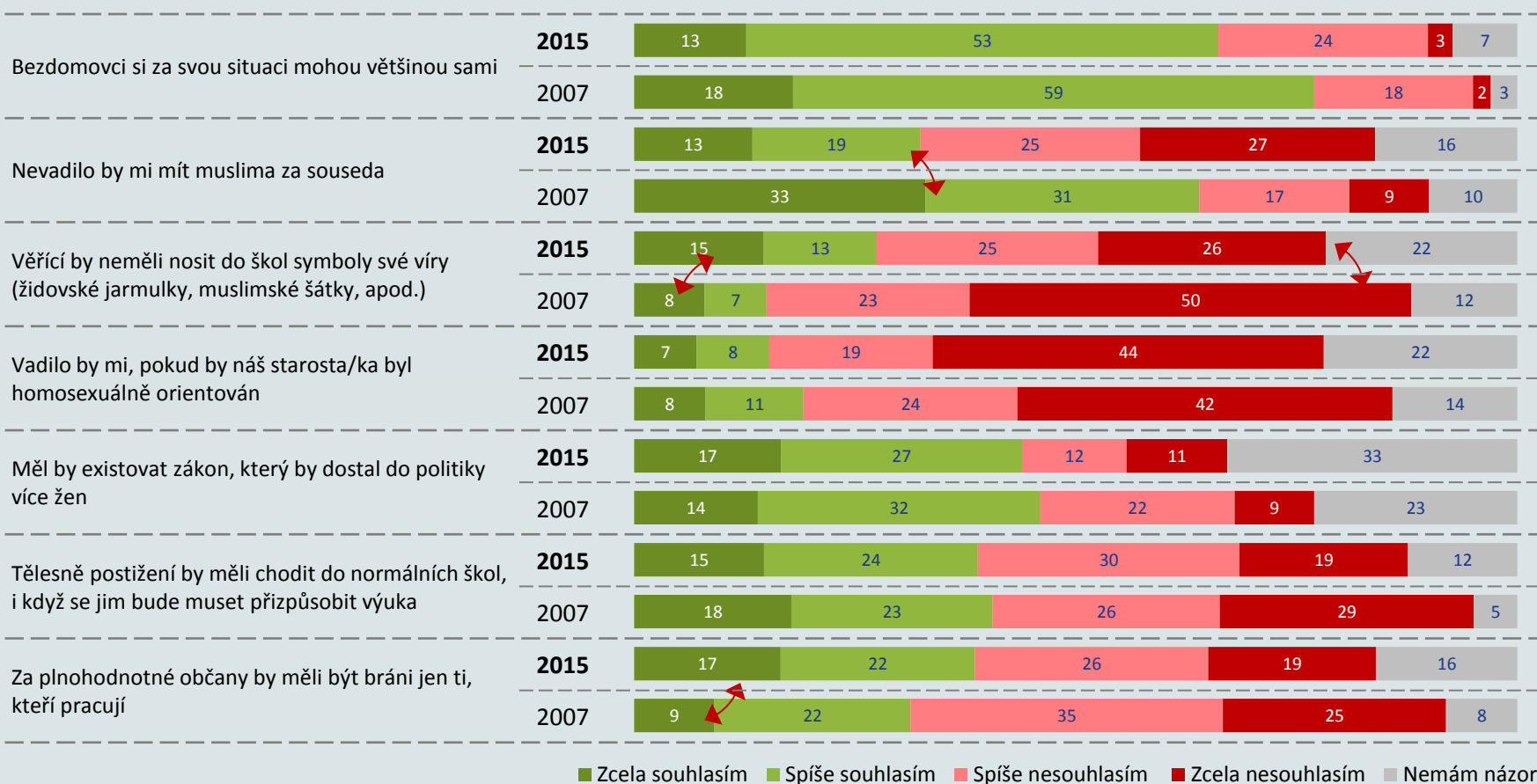
Kapitola 2

Rovnoprávnost, soužití s cizinci a důvody úspěchu
v životě

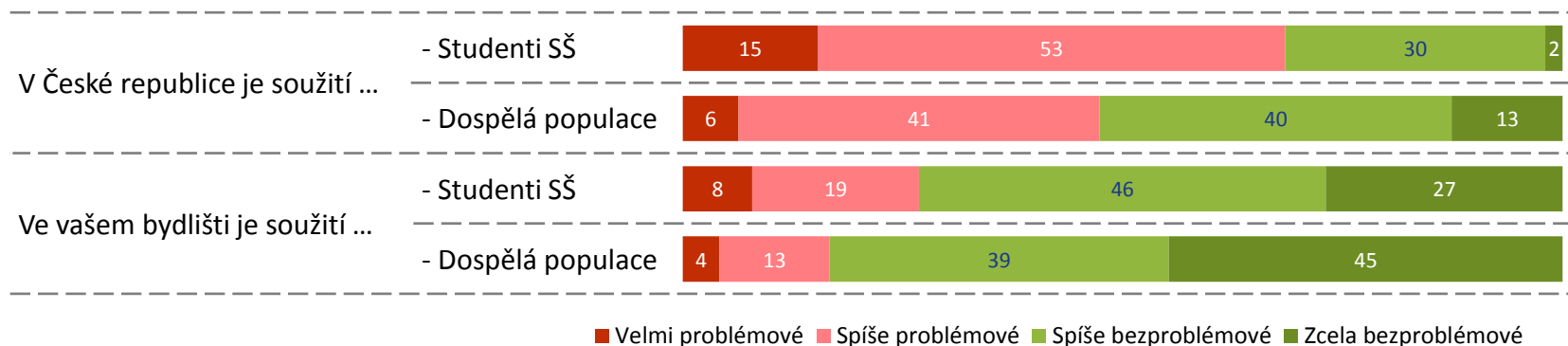
- Vývoj názorů oproti roku 2007 je nejvíce znatelný u otázek souvisejících s náboženským vyznáním, zejména s islámem. Klesl počet studentů, kterým by nevadilo mít za souseda muslima, a zároveň vzrostl počet těch, kteří nesouhlasí s nošením symbolů víry do školy.
- Tento vývoj lze mimo jiné přičítat většímu výskytu konfliktních událostí v posledním roce (Islámský stát, útoky Charlie Hebdo), které mají kořeny i mimo religiozitu, například v geopolitice Středního východu a problému uplatnění a sociálního začlenění druhé generace evropských migrantů, ale jsou zjednodušovány a generalizovány na obecný problém islámu jakožto vyznání.
- Oproti dospělé populaci vnímají středoškoláci soužití s cizinci problematičtěji, a to jak na úrovni oblastní, tak celorepublikové. Jako problémovou vidí situaci zejména učňové (78 %), gymnazisté tak hodnotili situaci v 58 % případů. (zdroj dat o dospělé populaci: výzkum Stěhování národů, MEDIAN pro ČT, únor 2015)
- Tento jev si zasluhuje další analytickou pozornost nad rámec výzkumu. Lze však předpokládat, že u studentů jsou postoje k cizincům ovlivněny nižší znalostí (tento i jiné výzkumy ukazují, že lidé, kteří znají cizince je hodnotí výrazně pozitivněji) a informačním vlivem sociálních sítí, u nichž výzkumy (např. výzkum MEDIAN pro *Agenturu pro sociální začleňování*) identifikovaly velký potenciál k posilování stereotypů pomocí šíření hoaxů a neochotě „mlčící většiny“ korigovat a vyjadřovat se k radikálním příspěvkům.

- Pro dosažení úspěchu jsou podle studentů nejdůležitější individualistické / zásluhové faktory, jako jsou vlastní úsilí, ambice a vzdělání. Menší význam podle nich hrají konexe a adaptace, nejmenší vliv mají faktory deterministické (rodina, národnost a etnicita, náboženské vyznání). Gymnazisté považují oproti ostatním středoškolákům zmiňované aspekty úspěchu celkově za důležitější. Vcelku je však v této otázce vnímání středoškoláků velmi blízké starším generacím.
- Středoškoláci si uvědomují, že společnost může zvýhodňovat mladé lidi proti starším (ageismus) a bohaté proti chudým. To, že jsou zvýhodňované děti bohatých rodičů si myslí zejména ti, kteří považují životní úroveň své rodiny za velmi nízkou nebo spíše nízkou.
- Středoškolačky uváděly, že ženy mají v naší společnosti rovné podmínky jako muži. Středoškoláci se přikláněli k možnosti, že ženy jsou trochu zvýhodněny. Celkově tak častěji převládá pocit, že ženy jsou společností mírně zvýhodňovány. To může být mimo jiné důsledek absence zkušeností z trhu práce (např. fakt $\frac{3}{4}$ příjmu žen proti mužům v analogických profesích) a negativního vnímání některých opatření jako jsou genderové kvóty na poměr pohlaví ve státním správě a managementu firem, která je intuitivně v rozporu s principem zásluhovosti, jenž dominuje vnímání studentů v oblasti dosahování úspěchu a zisků (viz výše).
- To, že mají cizinci žijící v ČR a etnické menšiny rovné podmínky jako majorita a státní příslušníci ČR, uváděli studenti, kteří mají k menšinám velmi negativní vztah. Ostatní si myslí, že jsou oproti majoritě spíše znevýhodněni.

Oproti roku 2007 lze vysledovat pokles tolerance v otázkách, které souvisí s náboženským vyznáním – konkrétně s islámem. Výrazně klesl počet studentů, kterým by nevadilo mít za souseda muslima (64 % v roce 2007, 32 % nyní) a narostl nesouhlas s nošením symbolů víry do školy (v roce 2007 zcela nesouhlasilo 26 %, nyní 50 % studentů). V sociální oblasti mírně pokleslo přesvědčení, že bezdomovci si za svou situaci mohou sami, naopak se vyhranily postoje proti nepracujícím. To může být spojeno mimo jiné s interpretací a zobrazováním důvodů těchto negativních společenských jevů ve veřejném diskursu - např. důraz na exekuce bytů a neexistenci sociálního bydlení jako důvodu bezdomovectví (vyšší sympatie k bezdomovcům jako obětí systému) a na druhé straně tendence vysvětlovat nezaměstnanost dobrovolnou nezaměstnaností („nemakačkovství“) a přílišnou výší sociálních dávek i přes vysoký převis uchazečů o zaměstnání nad evidovanými pracovními místy v posledních 6 letech.

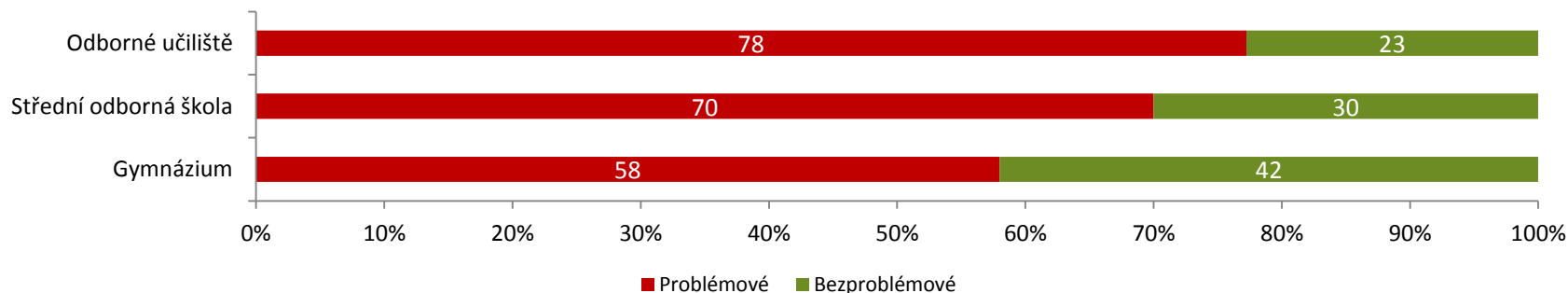


Žáci vnímají soužití s cizinci problematičtěji než dospělí. A to na úrovni České republiky (problematické podle 68 % studentů a 47 % dospělých) i na úrovni obce, v níž bydlí (problematické podle 27 % středoškoláků a 17 % dospělých). Mezi žáky i dospělými shodně platí, že na úrovni republiky, kde postoj k soužití s cizinci vychází především z medializace tématu, je vnímání výrazně horší než na úrovni vlastního bydliště, kde ke postoj založen na každodenní vlastní zkušenosti. Jako méně problematickou vidí situaci v ČR gymnazisté - problematická je spíše podle učňů. To může souviset s nižší osobní zkušeností s cizinci (díky lokaci bydliště, sociálnímu kapitálu rodiny atd.) i faktem, že studenti učilišť v Česku častěji pocházejí z chudších rodin, které se cizinců a imigrantů bojí z důvodů konkurence na pracovním trhu apod.

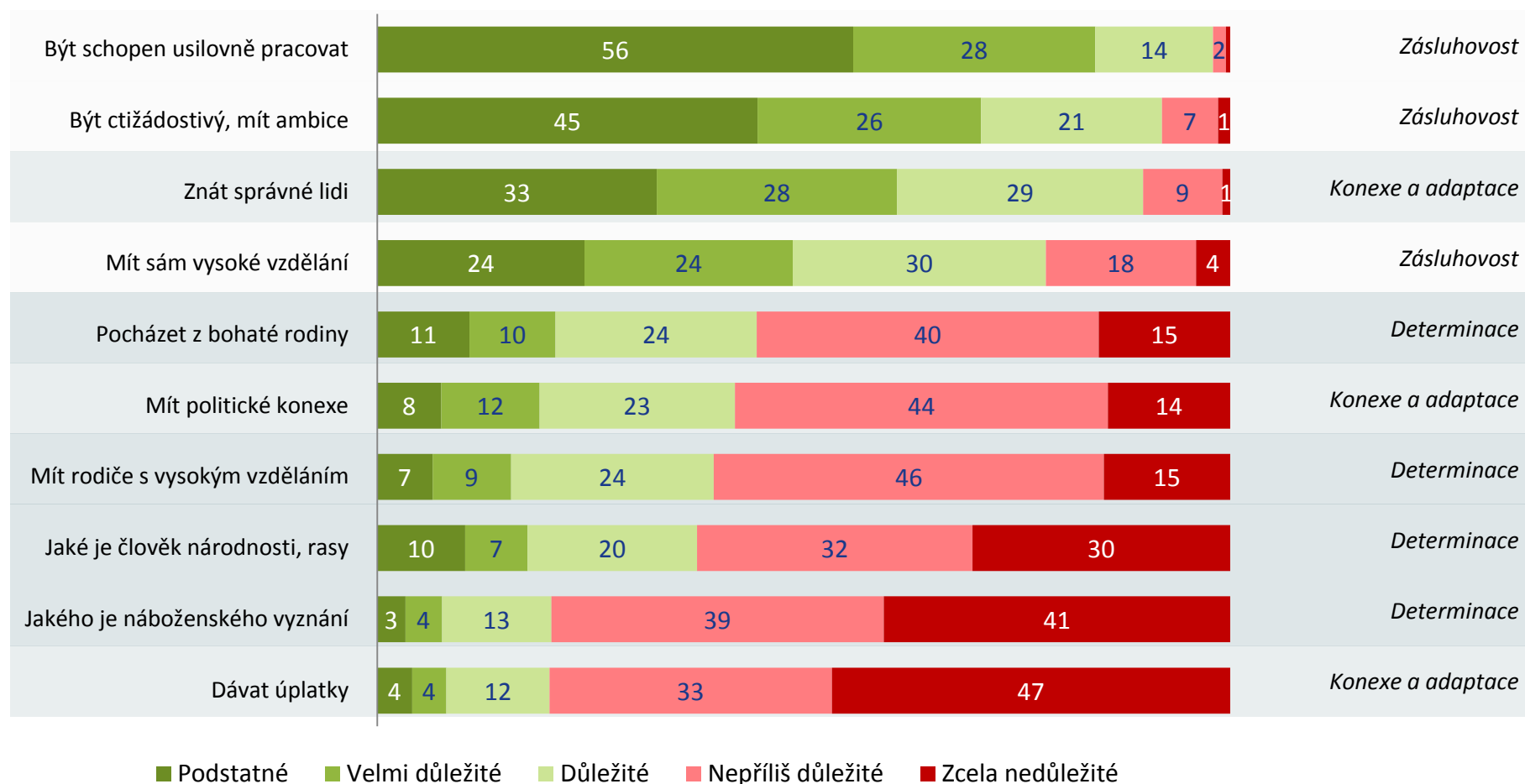


Zdroj dat o dospělé populaci: výzkum Stěhování národů, MEDIAN pro ČT, Únor 2015

Vnímání problematiky soužití dlouhodobě žijících cizinců v České republice – rozdělení podle škol

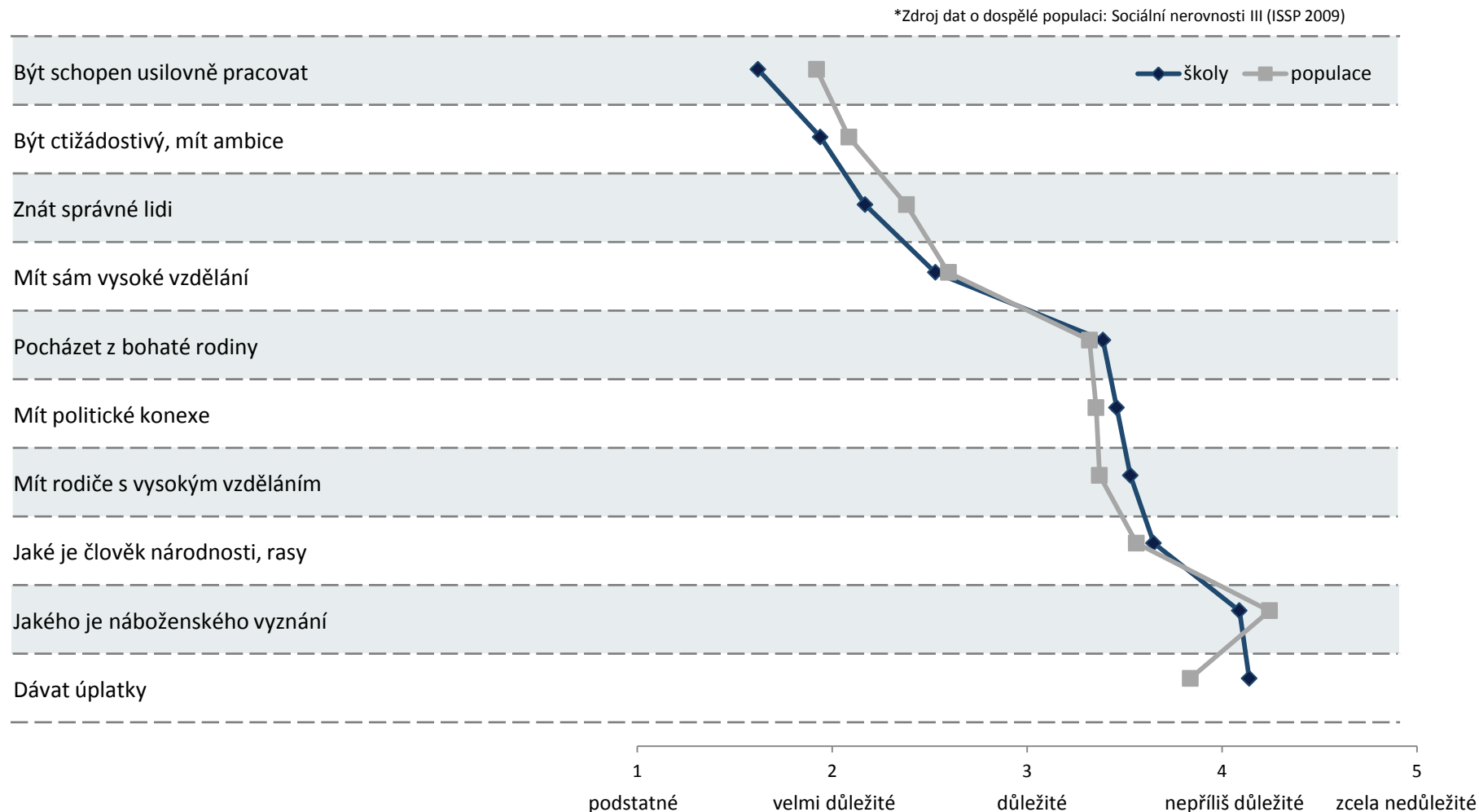


Mladí lidé v ČR jsou zaměřeni hodnotově individualisticky – tomu odpovídá i přesvědčení, že odměny a funkce jsou v životě rozdělovány převážně dle schopností, které jsou podle studentů podmíněné zejména faktory, jako jsou: individuální úsilí, ambice a vzdělání. Středoškoláci přikládají větší význam věcem, které bychom mohli nazvat faktory konexí a adaptace – tedy znát správné lidi, mít kontakty apod., spíše než faktorům deterministickým (rodina původu, národnost / etnicita, vyznání).



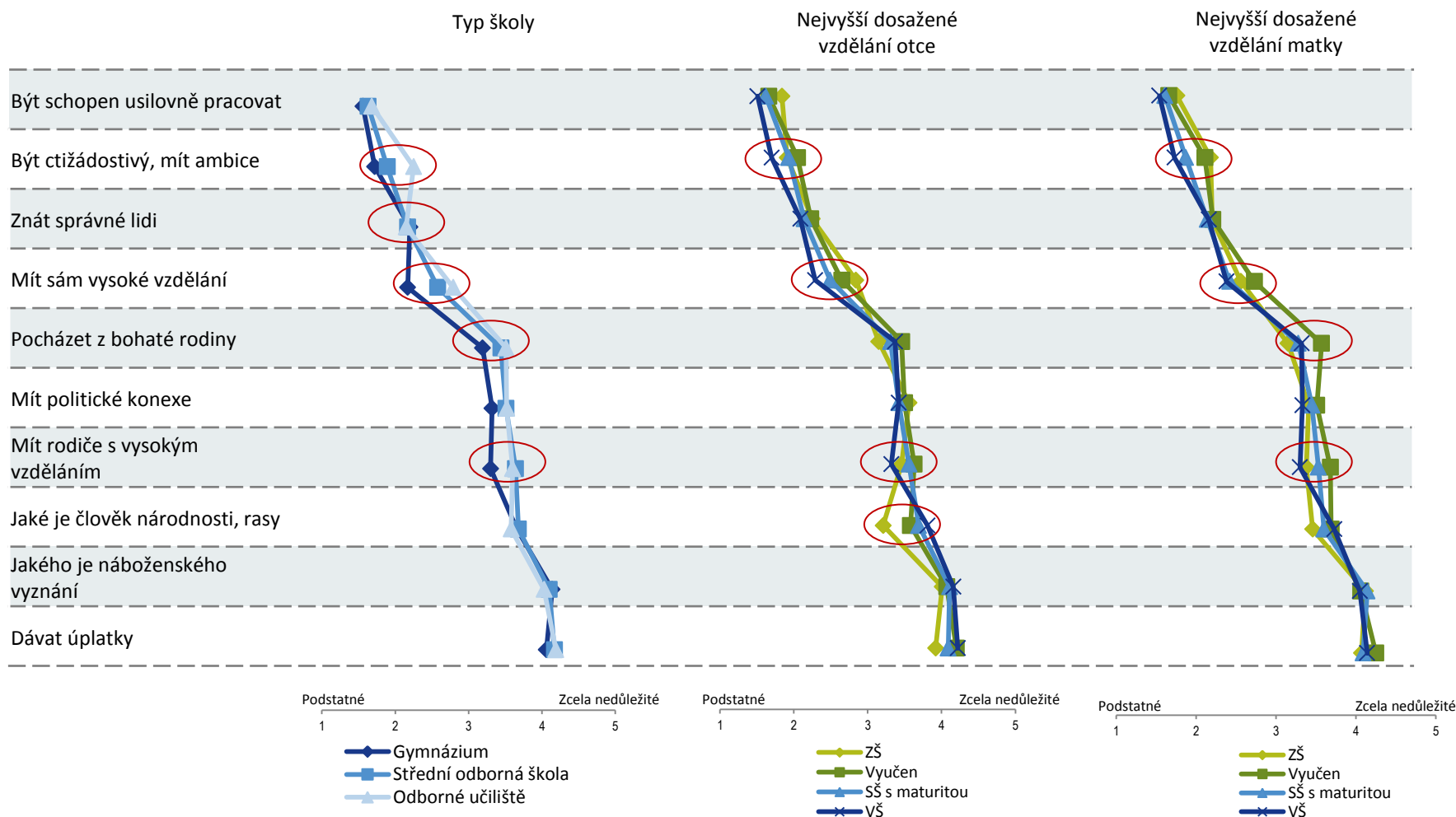
DŮVODY ÚSPĚCHU - DLE STUDENTŮ A DOSPĚLÝCH

Odpovědi středoškoláků lze porovnat s postoji dospělých respondentů v akademickém výzkumu ISSP 2009 (International Social Survey Programme). Základní struktura vnímání hlavních zdrojů úspěchu se u středoškoláků a dospělých výrazně neliší (rozdíl mezi generacemi v rámci ČR je například menší než mezi dospělými lidmi z jednotlivých světových zemí, ve kterých výzkum ISSP probíhá). Přesto však lze vysledovat i rozdíly. Žáci oproti dospělé populaci považují za důležitější pro dosažení úspěchu své schopnosti (své vzdělání, ctížádostivost, ambice a úsilí). Podle studentů je ve srovnání s dospělými méně důležité dávat úplatky a mít rodiče s vysokým vzděláním.

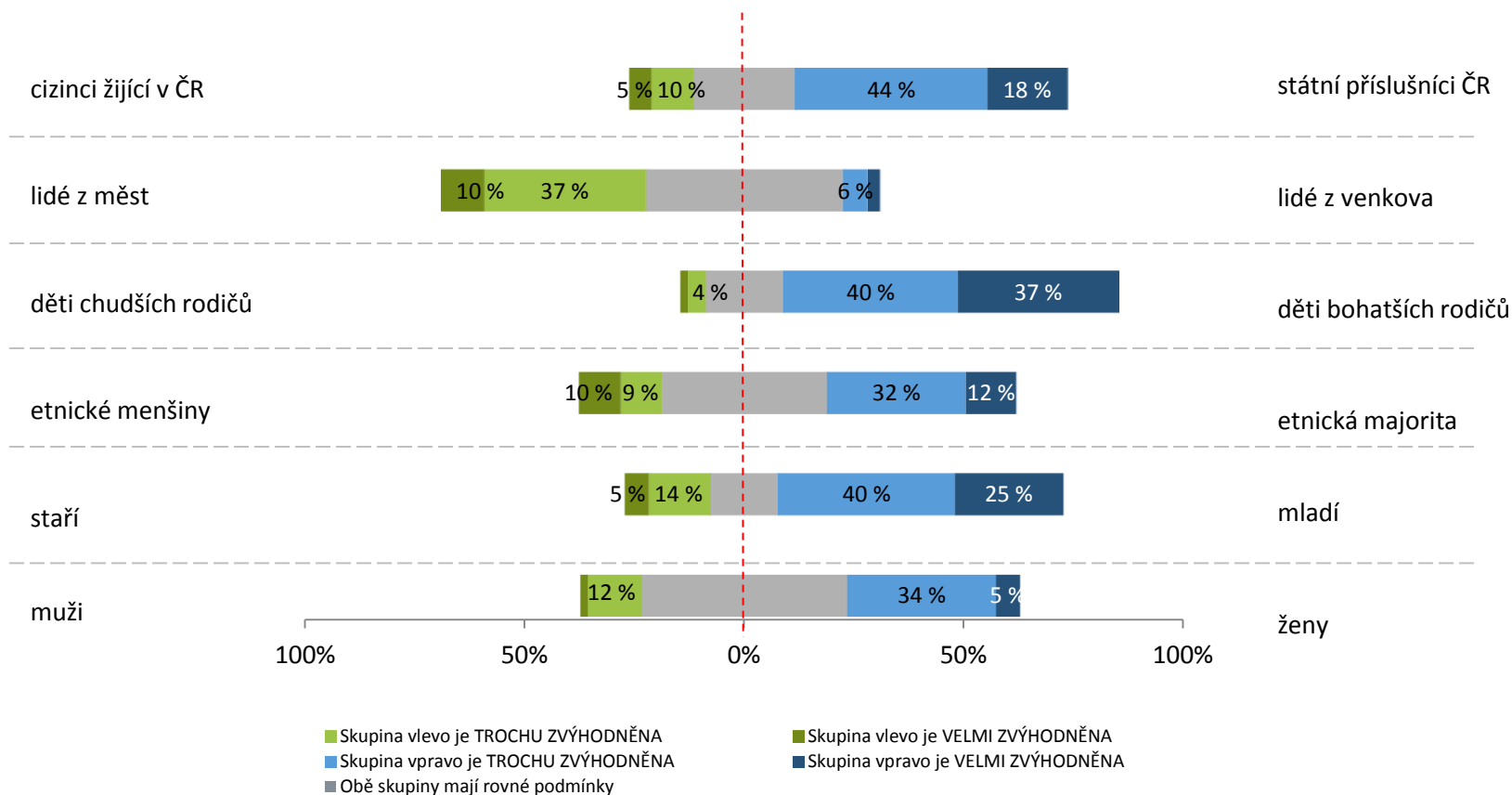


DŮVODY ÚSPĚCHU – DLE SKUPIN STUDENTŮ

Struktury vnímání důvodů úspěchu jsou podobné u různých skupin středoškoláků. Lze však vysledovat, že děti z rodin s větším vzdělanostním statusem, které častěji studují gymnázia, přikládají větší roli vzdělání. Právě větší váha přisuzovaná vzdělání v bohatších / vzdělaných rodinách může být v kombinaci se silně diverzifikovaným českým vzdělávacím systémem důvodem značných vzdělanostních nerovností v ČR. Děti ze vzdělanějších rodin přejímají aspirace svého prostředí a dosahují vyšších stupňů vzdělání, což podporuje silné „třídění“ dětí do různých vzdělávacích drah v raných fázích vzdělávání. Děti z chudších rodin naopak častěji kvůli horšímu vzdělání „uvíznou“ na stejné nízké sociální úrovni svých rodičů.



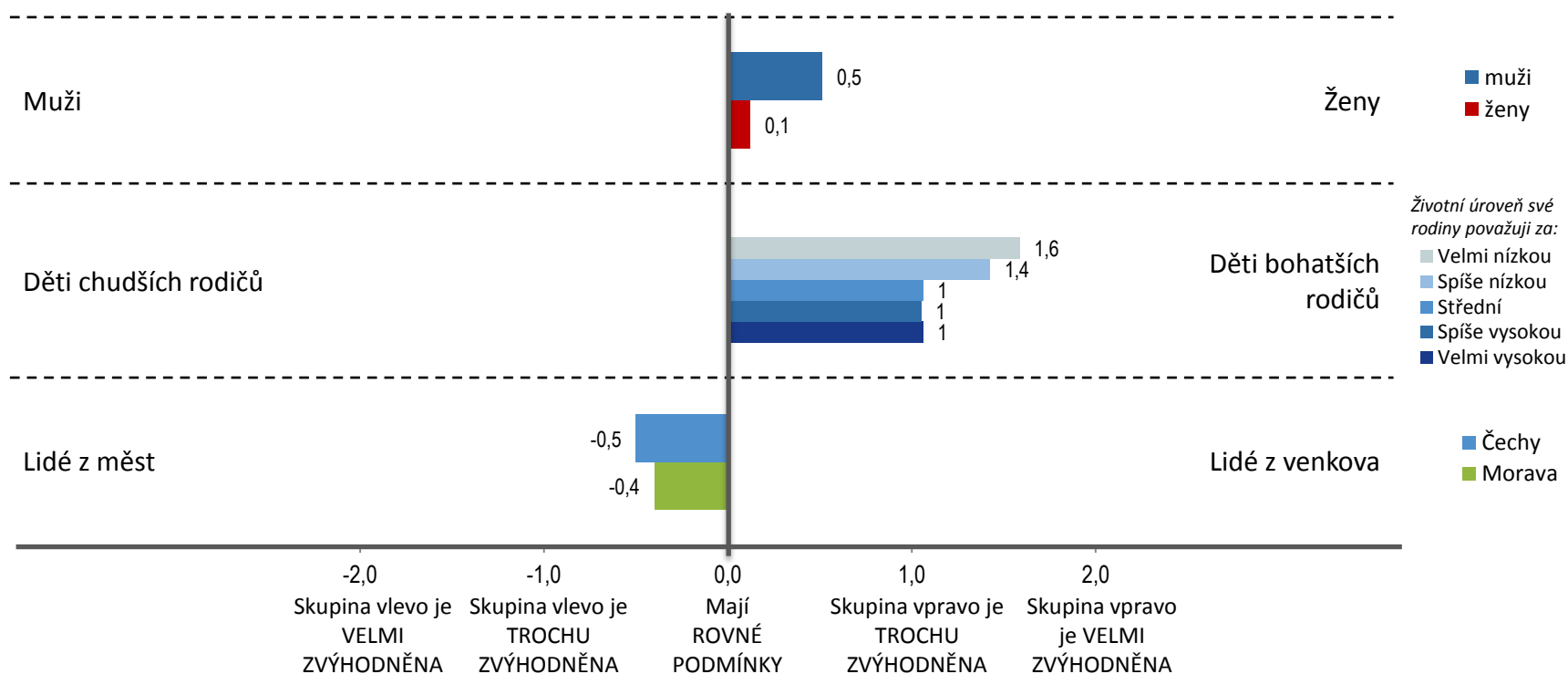
Citlivěji než etnickou a genderovou diskriminaci vnímají studenti zejména dvě oblasti: Diskriminaci a stereotypizování lidí pro jejich stáří a ekonomické nerovnosti, které znevýhodňují děti z chudých rodin. Zvýhodnění jsou podle studentů zejména děti bohatších rodičů (77 %), mladí lidé (65 %), státní příslušníci ČR (62 %), lidé z měst (47 %). U dalších skupin jsou postoje vyrovnanější – mírně převažuje názor, že výhodnější postavení ve společnosti má etnická majorita a také ženy. V případě genderu se může jednat mimo jiné o postoj ovlivněný medializací problematiky genderových kvót a dosavadní nulovou zkušeností na trhu práce (viz např. reálné rozdíly mezi platy žen a mužů v ČR).



B04. Některé skupiny obyvatel mohou mít ve společnosti vyšší šance k dosažení toho, co chtějí a potřebují, a být společností zvýhodňovány, jiné mohou být naopak znevýhodněny.

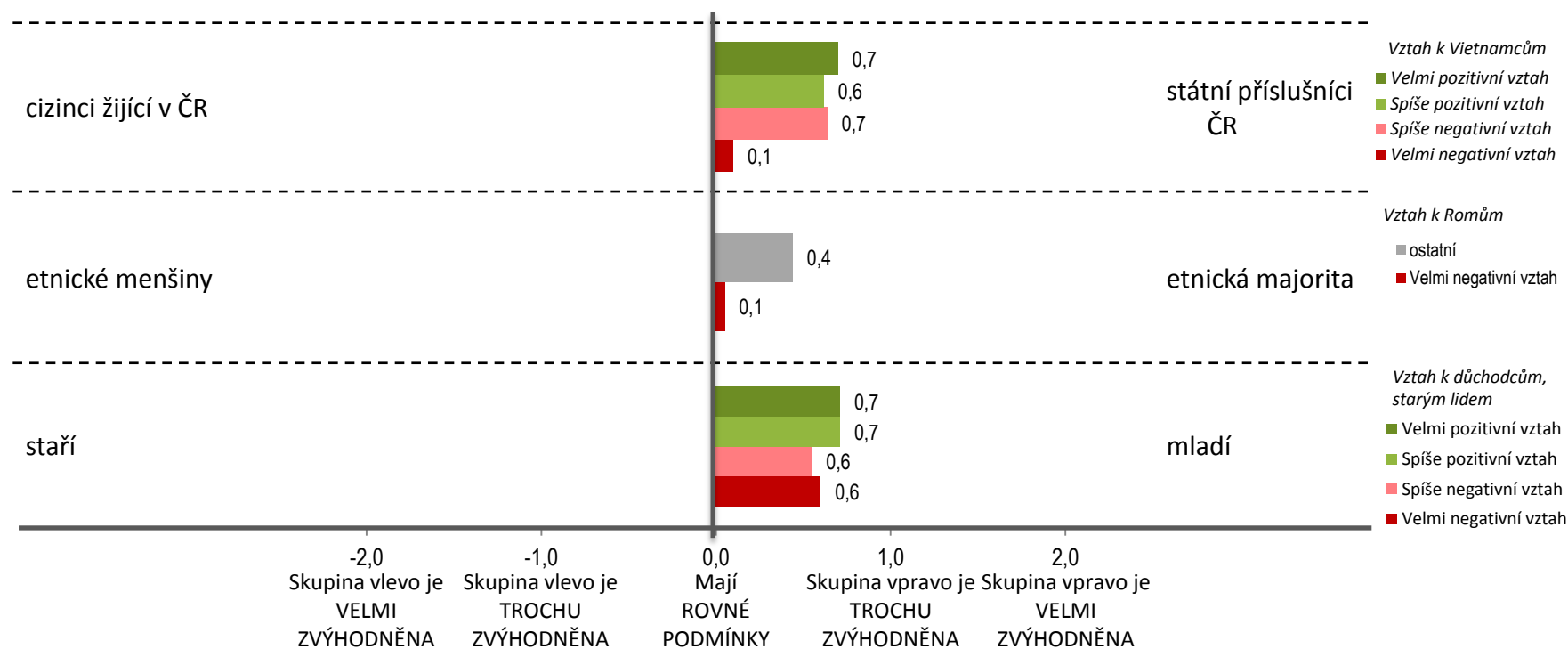
U následujících dvojic prosím na škále 1-5 určete, zda některá ze skupin má podle vás v naší společnosti větší šance a je zvýhodněna.

Středoškolačky si v průměru myslí, že ženy mají v české společnosti rovné podmínky jako muži a nejsou znevýhodňovány. Středoškoláci (chlapci) se přiklání k tomu, že ženy jsou trochu zvýhodněny. To, že jsou zvýhodněny děti bohatších rodičů, si myslí častěji právě studenti, kteří považují životní úroveň své rodiny za velmi či spíše nízkou.



B04. Některé skupiny obyvatel mohou mít ve společnosti vyšší šance k dosažení toho, co chtějí a potřebují, a být společností zvýhodňovány, jiné mohou být naopak znevýhodněny.

Pocity (ne)rovnoprávnosti menšin v některých případech mohou souviset s tím, jaký má člověk k dané skupině vztah. Například studenti, kteří mají velmi negativní vztah k vietnamské menšině, si myslí, že cizinci žijící v ČR a státní příslušníci ČR mají rovné podmínky – ti, co mají k Vietnamcům pozitivní či neutrální vztah, si myslí, že cizinci to mají v ČR těžší než Češi. Stejně tak lidé, kteří mají velmi negativní vztah k Romům, si v průměru myslí, že postavení etnických menšin v ČR je rovnoprávné s etnickou majoritou. Kauzální vztahy přitom mohou jít oběma směry: a) respondent si není ochoten přiznat znevýhodnění menšiny, protože k ní má negativní vztah, b) menší citlivost k existujícímu znevýhodnění menšin posiluje negativní vztah, protože jakékoli problémy soužití majority a minority jsou chápány jako chyba menšiny.



B04. Některé skupiny obyvatel mohou mít ve společnosti vyšší šance k dosažení toho, co chtějí a potřebují, a být společností zvýhodňovány, jiné mohou být naopak znevýhodněny.

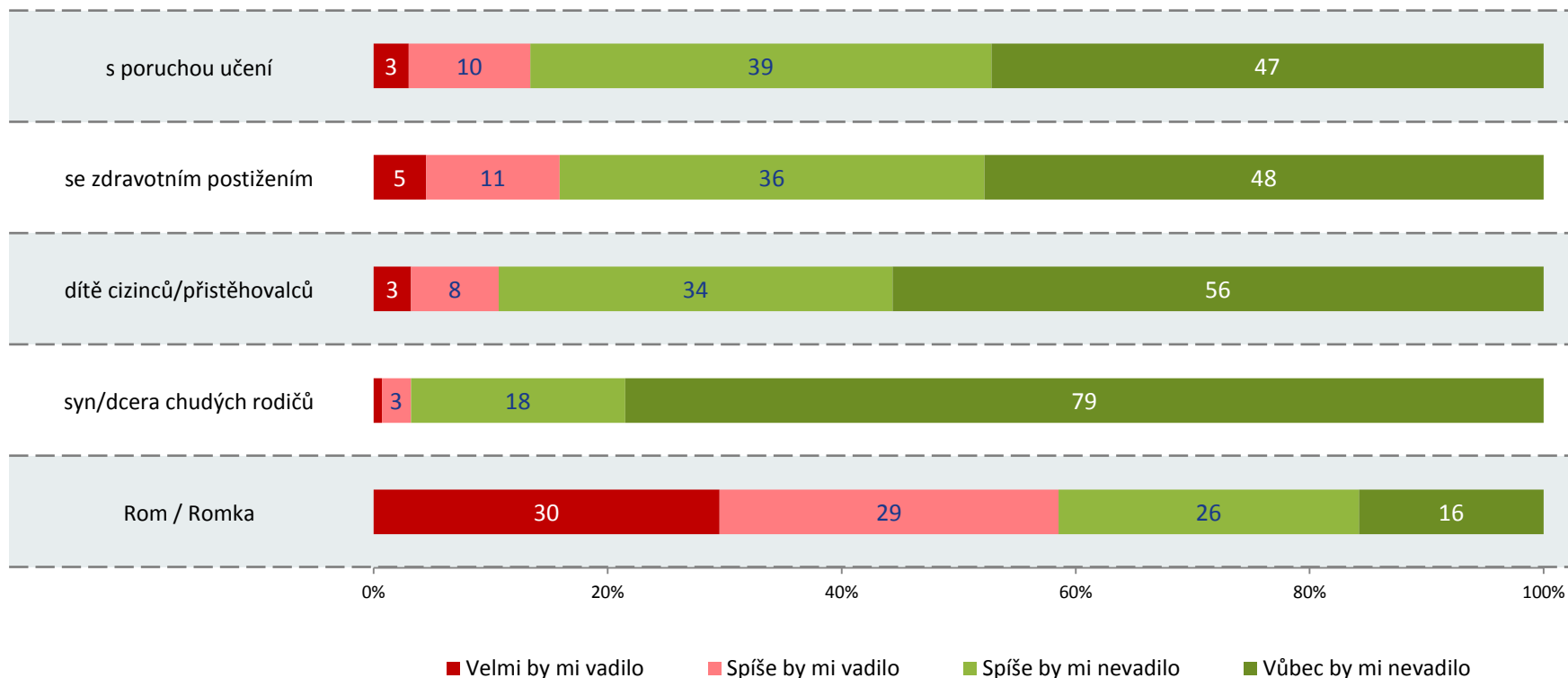
Kapitola 3

Inkluze: Vnímání (potenciálních) spolužáků se speciálními potřebami a ze specifických skupin společnosti

- Studenti vnímají své vrstevníky z různých menšin převážně pozitivně. Většině by nevadilo mít spolužáka s poruchou učení, se zdravotním postižením, syna/dceru cizinců/přistěhovalců ani syna/dcera chudých rodičů. Nejtolerantnější jsou v této oblasti gymnazisté, až na jednu výjimku – více by jim vadil spolužák s poruchou učení. Hypoteticky proto, že výše hodnotí obtížnost výuky na svojí škole.
- Většina středoškoláků uvedla, že v současné době nemají žádného spolužáka se speciálními vzdělávacími potřebami či ze specifických skupin. Pokud takového spolužáka ve třídě mají, drtivá většina uvádí, že s ním mají dobré vztahy. Negativní vztahy s nimi má pouze 6% studentů.
- Vztah k inkluzi romských dětí je kritičtější než u ostatních menšin. Výrazně se ale odlišuje i v tom, že hodnocení příliš nezávisí na tom, zda respondent s nějakým specifickým typem studenta studuje, či ne. Zatímco u ostatních menšin (cizinci, lidé s poruchou učení, lidé s postižením atd.) vztah k inkluzi pozitivně ovlivňuje vlastní pozitivní zkušenost se začleněním specifických studentů, u Romů je hodnocení mírně negativní, ať už má respondent zkušenosti s takovým žákem negativní či pozitivní. Naopak hodnocení výrazně souvisí s vnímáním romské menšiny jako celku, které je u mladých lidí převážně negativní a je silně ovlivněno medializací tohoto tématu a důvěrou hoaxům apod. *(více viz výzkum **Násilí z nenávisti a mládež**, MEDIAN pro Agenturu pro sociální začleňování, prosinec 2014).*
- Nejvíce studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a ze specifických skupin chodí na odborná učiliště, nejméně na gymnázia. Pokud odhlédneme od této disproporce a podíváme se na hodnocení soužití mezi všemi respondenty, kteří takového „specifického“ spolužáka mají, zjistíme, že vztahy podle typu škol moc neliší (na všech typech škol hodnotí vztahy jako dobré 80 % studentů).

VNÍMÁNÍ INKLUZE SPECIFICKÝCH SKUPIN STUDENTŮ

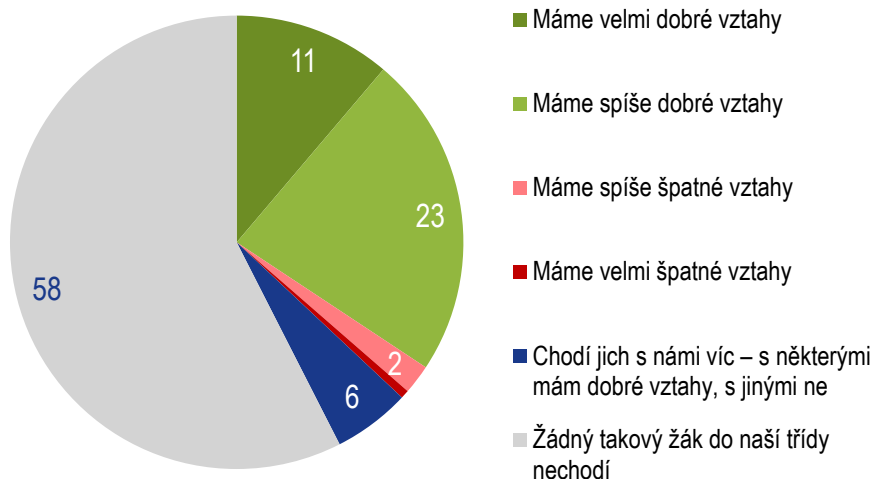
Studentům by v drtivé většině případů nevadilo mít spolužáka/spolužačku s poruchou učení, se zdravotním postižením, spolužáka/spolužačku pocházející z chudé rodiny nebo z rodiny cizinců/přistěhovalců. Ne tak optimistická je situace s vnímáním spolužáka/spolužačky Roma/Romky. Mít spolužáka z této etnické menšiny by vadilo téměř 60 % studentů. Je však nutno poznamenat, že nejde o důsledek osobní znalosti a zkušenosti – velmi málo se totiž liší postoje k inkluzi Romů u dětí, kteří už ve třídě nějakého studenta ze specifických skupin mají a nemají (viz dále). Do velké míry tak může jít o převzetí stereotypů z medializace dané menšiny apod.



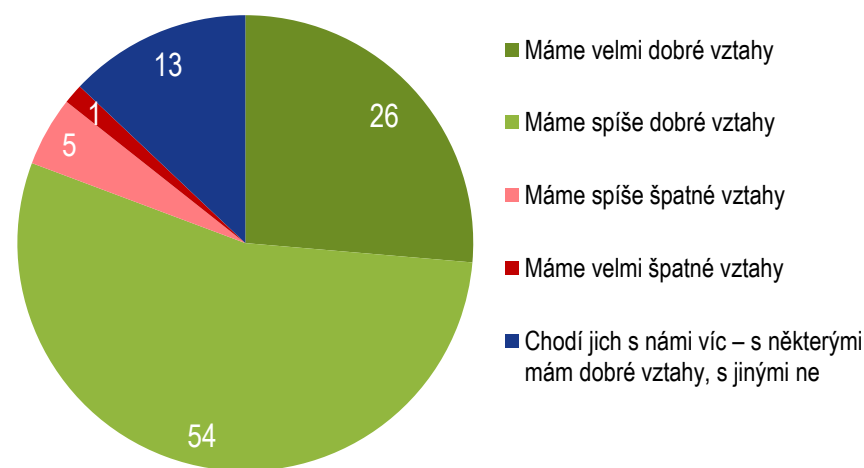
C01. Některým žákům vadí, když s nimi chodí do třídy děti se speciálními vzdělávacími potřebami či ze specifických a vyloučených skupin společnosti. Jiným to nevadí. Nakolik by Vám osobně vadilo, kdyby s Vámi do třídy chodil spolužák či spolužačka ...

Většina středoškoláků (58 %) uvedla, že s nimi žádný žák se speciálními vzdělávacími potřebami či ze specifických skupin do třídy nechodí. Mezi těmi, kteří zkušenost ve třídě mají, drtivá většina (80 %) uvádí, že mají s danými žáky dobré vztahy. Celkově negativní vztahy zmiňuje jen minimum studentů (cca 6 %).

Ze všech respondentů:

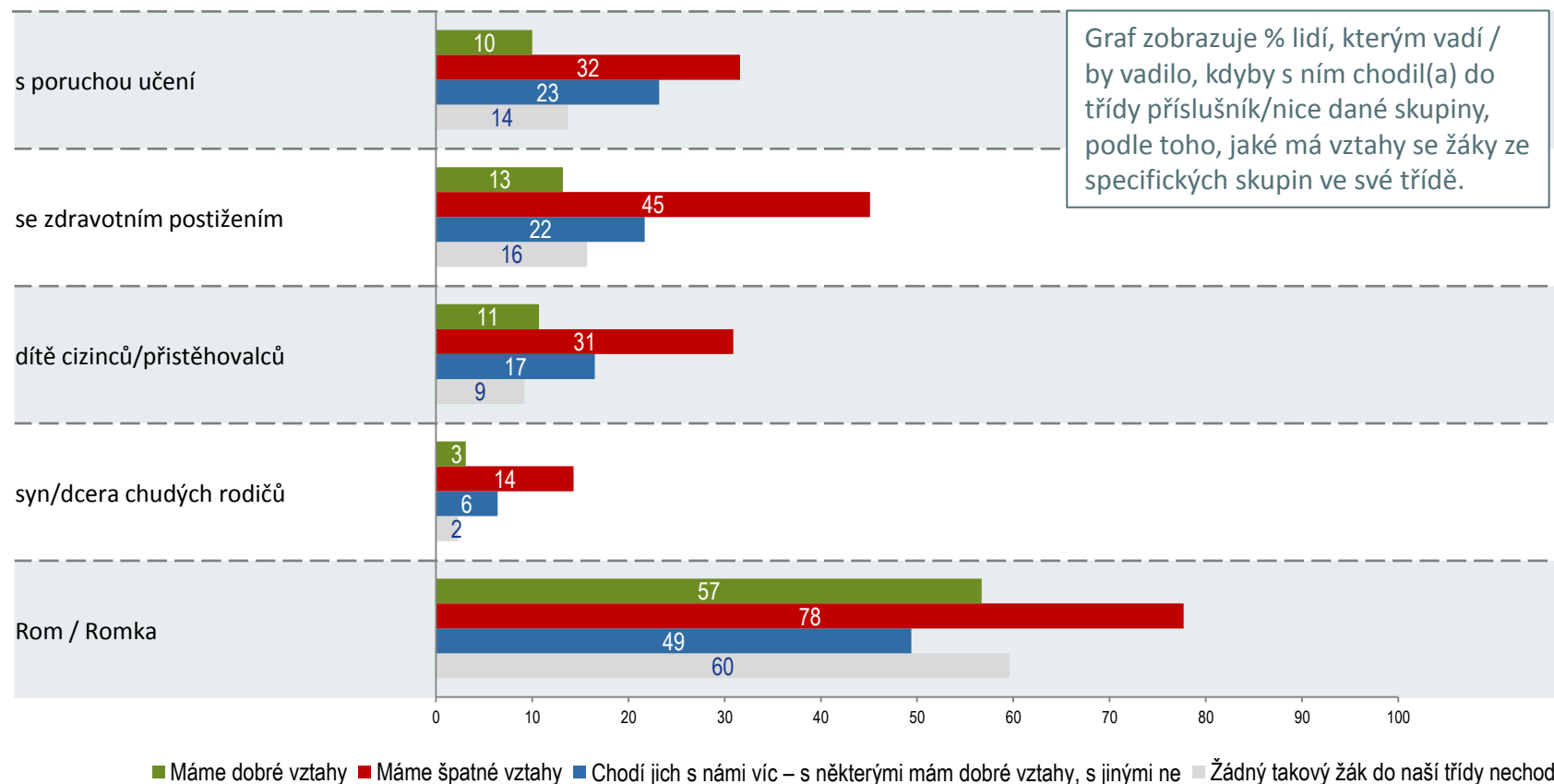


Jen mezi respondenty, kteří mají spolužáky ze specifických skupin či speciálními potřebami:



VNÍMÁNÍ INKLUZE – DLE TOHO, JAKÉ MAJÍ VZTAHY

Menšina studentů, která má aktuálně špatné vztahy se spolužáky ze specifických skupin společnosti či se specifickými potřebami, se dle očekávání negativněji staví k tomu, aby studenti z těchto jednotlivých skupin do jejich třídy chodili. Od tohoto trendu se mírně odlišuje vnímání potenciálních romských spolužáků – ti by totiž dle deklarací vadili i většině studentů, kteří mají dobré zkušenosti se žáky z (často jiných) specifických skupin (57 %) či nemají žádné takové spolužáky (60 %). Lze tedy usuzovat, že negativní postoje k inkluzi romských dětí do škol, nejsou založeny jen na osobních negativních zkušenostech s romskými spolužáky, ale zejména také na apriorních obavách či na celkovém hodnocení etnika. Ty, jak ukazují jiné výzkumy, ovlivňuje u mladých například důvěra hoaxům, které se šíří o Romech, a obecně stereotypizující medializace (více viz výzkum *Násilí z nenávisti a mládež*, MEDIAN pro Agenturu pro sociální začleňování, prosinec 2014).

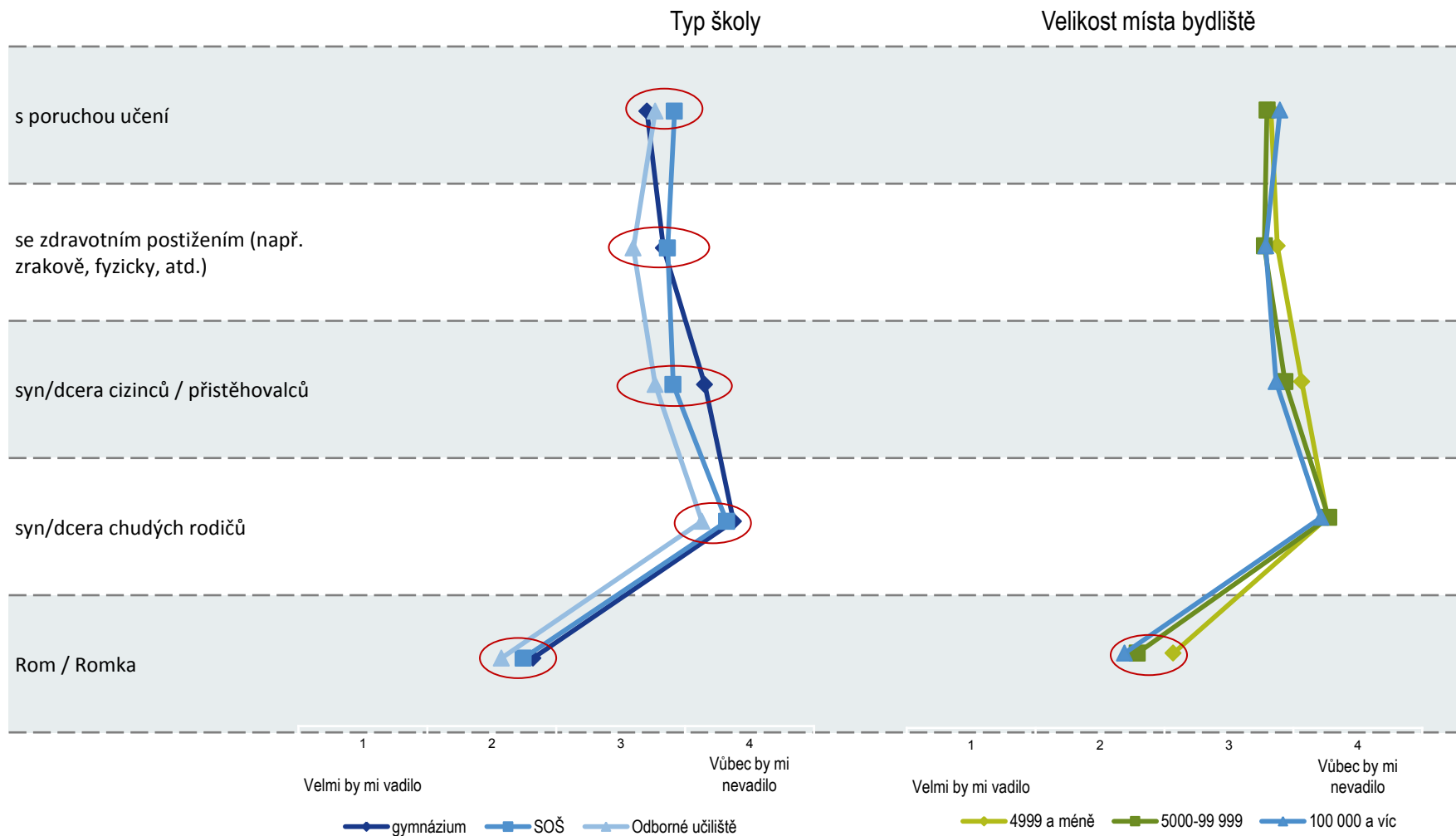


C02. Pokud s Vámi do třídy chodí žák se speciálními potřebami či z jiných výše zmíněných skupin (ale nejste to Vy), jaké spolu máte vztahy?

C01. Některým žákům vadí, když s nimi chodí do třídy děti se speciálními vzdělávacími potřebami či ze specifických a vyloučených skupin společnosti. Jiným to nevadí. Nakolik by Vám osobně vadilo, kdyby s Vámi do třídy chodil spolužák či spolužačka ... Odpověď: VADILO BY MI TO.

Mít ve třídě spolužáky ze specifických skupin společnosti nebo se speciálními vzdělávacími potřebami vadí o trochu více studentům učilišť. To může být důsledek jiné hodnotové orientace prostředí, které studenty ovlivňuje. Stejně tak to může být i fakt, že na učilištích, která navštěvují v ČR častěji děti z chudších rodin, může být odlišnost případných spolužáků spojována se sociálním vyloučením apod.

2015

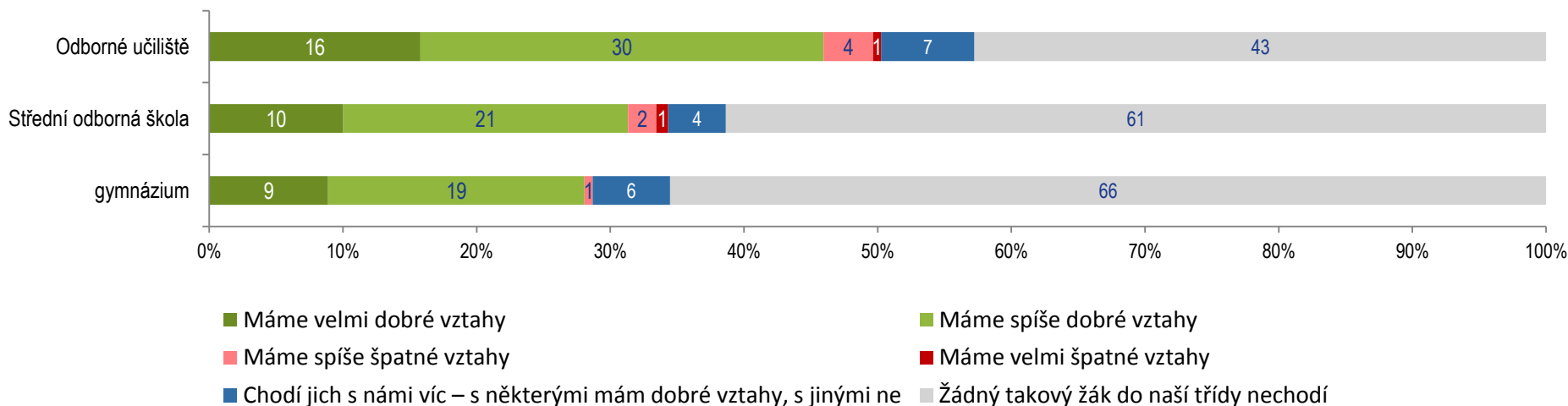


C01. Některým žákům vadí, když s nimi chodí do třídy děti se speciálními vzdělávacími potřebami či ze specifických a vyloučených skupin společnosti. Jiným to nevadí. Nakolik by Vám osobně vadilo, kdyby s Vámi do třídy chodil spolužák či spolužačka ...

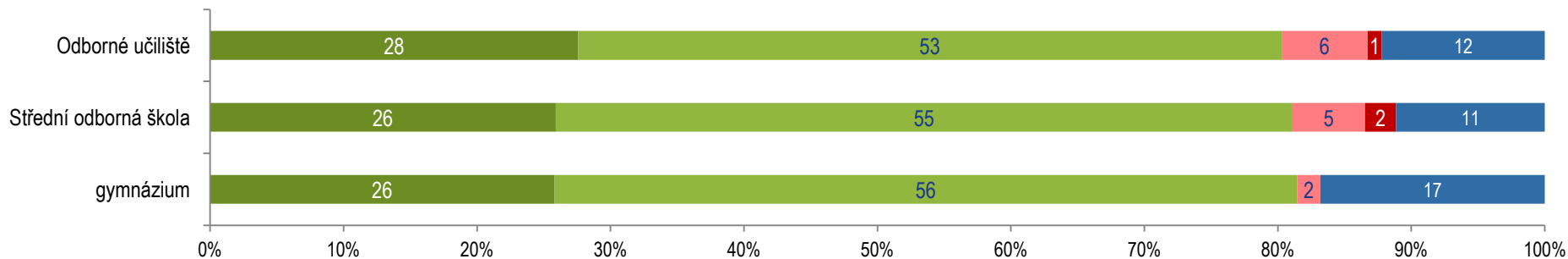
VZTAHY SE SPECIFICKÝMI STUDENTY – DLE TYPU ŠKOLY

Studenti v různých typech škol se liší zejména ve zkušenosti s přítomností žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a ze specifických skupin společnosti – ty má většina respondentů z učilišť, ale jen menšina studentů ze středních odborných škol a gymnázií. To odpovídá faktu, že studenti se zvláštními potřebami či ze sociálně znevýhodňujícího prostředí v diverzifikujícím vzdělávacím systému často absolvují méně „ambiciozní“ vzdělávací dráhy. Pokud středoškoláci z různých typů škol zkušenost mají, tak jsou velmi podobné – v drtivé většině pozitivní. Mezi žáky z učilišť a odborných škol je o trochu více studentů (cca 7 %), kteří mají se žáky ze specifických skupin špatné vztahy.

Ze všech respondentů:



Jen mezi respondenty, kteří mají spolužáky ze specifických skupin či speciálními potřebami:





Příloha

Dotazník

Dotazník je výlučným vlastnictvím MEDIANU a nemí být volně šířen či poskytnut k používání třetím subjektům bez výslovného souhlasu MEDIANU.
Pokud by došlo k porušení této skutečnosti, má MEDIAN právo požadovat náhradu škody.



nevyplňujte: čísla dotazníku



DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH

č. z. 6515009

Milá studentko/milý studente,
rádi bychom Vás požádali o vyplnění dotazníku k výzkumu společnosti Člověk v tísni, který zjišťuje vztah k různým skupinám obyvatel žijících v České republice. Výzkumu se účastní desítky dalších tříd v ČR. Data budou zpracována hromadně a výzkum je zcela ANONYMNÍ.

Na otázky neexistují obecně správné nebo nesprávné odpovědi. Prosím, odpovídejte tak, jak se Vám zdá. Prosím, odpovídejte prosím SAMOSTATNĚ – důležité jsou vaše osobní názory, postoje a pocity.

Předem Vám za účast ve výzkumu děkujeme.
Bohumila Beranová (Člověk v tísni), Daniel Prokop (MEDIAN)

Odpovědi na otázky vyplňujte silnou modrou nebo černou propiskou, která dobře píše. Je důležité, aby odpovědi byly jasné a jednoznačně vyznačeny. Při chybném zápisu srozumitelně vyznačte, která odpověď je správná, případně připojte svůj komentář. Odpovědi vyznačte tak, že doprostřed připraveného rámečku zapíšete křížek.

správný způsob zaškrtnutí: ☒

špatný způsob zaškrtnutí: ☐

vyznačení chyby: ☒

Špatně vyplněné dotazníky bohužel nebudou zpracovány. Pokud nebudete chápat, jak formálně vyplnit některou otázku, obraťte se prosím na vašeho učitele.

SEKCE A. ZNALOST PŘÍSLUŠNÍKŮ MENŠIN A VZTAH K NIM

A01. V České republice žijí různé skupiny lidí. ZNÁTE ALESPŮJEDNOHO ČLOVĚKA, který do těchto skupin patří? Vidíte některé skupiny ČASTO V MÉDIÍCH nebo se o nich ČASTO BAVÍTE s kamarády?

Zaškrtněte v každém řádku vše, co platí (tedy 0-3 křížky)

	Alepoň jednoho příslušníka skupiny ...	Znám osobně	Často vidím v médiích	Často se o nich bavím s kamarády
1	Bezdomovci	☐	☐	☐
2	Nezaměstnaní	☐	☐	☐
3	Vězni	☐	☐	☐
4	Drogově závislí	☐	☐	☐
5	Prostitutky (ženy)	☐	☐	☐
6	Prostituti (muži)	☐	☐	☐
7	Uprchlíci a azylanti z cizích zemí	☐	☐	☐
8	Romové	☐	☐	☐
9	Východoevropané (Rusové, Ukrajinci, Bělorusové,...)	☐	☐	☐
10	Západoevropané (Němci, Francouzi, Britové,...)	☐	☐	☐
11	Vietnamci	☐	☐	☐
12	Afričané (černoši)	☐	☐	☐
13	Geyové	☐	☐	☐
14	Lesby	☐	☐	☐
15	Transsexuálové (muži, kteří se cítí být ženou a naopak)	☐	☐	☐
16	Muslimové	☐	☐	☐
17	Křesťané	☐	☐	☐
18	Lidé jiného vyznání než křesťanství a islám (buddhisté, hinduisté,...)	☐	☐	☐
19	Mentálně postižení	☐	☐	☐
20	Fyzicky postižení	☐	☐	☐
21	Děchodci, starší lidé	☐	☐	☐

A02. Jaký vztah máte k lidem z těchto skupin uvedených níže v tabulce?

(zakřížkujte v každém řádku jednu odpověď):

		Velmi negativní vztah	Spíše negativní vztah	Spíše pozitivní vztah	Velmi pozitivní vztah	Nemám náhled, jsou mi cizí
1	Bezdomovci	☐	☐	☐	☐	☐
2	Nezaměstnaní	☐	☐	☐	☐	☐
3	Vězni	☐	☐	☐	☐	☐
4	Drogově závislí	☐	☐	☐	☐	☐
5	Prostitutky (ženy)	☐	☐	☐	☐	☐
6	Prostituti (muži)	☐	☐	☐	☐	☐
7	Uprchlíci a azylanti z cizích zemí	☐	☐	☐	☐	☐
8	Romové	☐	☐	☐	☐	☐
9	Východoevropané (Rusové, Ukrajinci, Bělorusové,...)	☐	☐	☐	☐	☐
10	Západoevropané (Němci, Francouzi, Britové,...)	☐	☐	☐	☐	☐
11	Vietnamci	☐	☐	☐	☐	☐
12	Afričané (černoši)	☐	☐	☐	☐	☐
13	Geyové	☐	☐	☐	☐	☐
14	Lesby	☐	☐	☐	☐	☐
15	Transsexuálové (muži, kteří se cítí být ženou a naopak)	☐	☐	☐	☐	☐
16	Muslimové	☐	☐	☐	☐	☐
17	Křesťané	☐	☐	☐	☐	☐
18	Lidé jiného vyznání než křesťanství a islám (buddhisté, hinduisté,...)	☐	☐	☐	☐	☐
19	Mentálně postižení	☐	☐	☐	☐	☐
20	Fyzicky postižení	☐	☐	☐	☐	☐
21	Děchodci, starší lidé	☐	☐	☐	☐	☐

SEKCE B. NÁZORY, POSTOJE

B01. Do jaké míry souhlasíte s následujícími výroky?

(zakřížkujte v každém řádku jednu odpověď):

		Zcela souhlasím	Spíše souhlasím	Spíše nesouhlasím	Zcela nesouhlasím	Nemám náhled
1	Bezdomovci si za svou situaci mohou většinou sami	☐	☐	☐	☐	☐
2	Nevidí by mi mít muslima za souseda	☐	☐	☐	☐	☐
3	Věřící by neměli nosit do škol symboly své víry (židovské jarmulky, muslimské šátky, apod.)	☐	☐	☐	☐	☐
4	Vadilo by mi, pokud by náš starosta/ka byl homosexuálně orientován	☐	☐	☐	☐	☐
5	Měl by existovat zákon, který by dostal do politiky více žen	☐	☐	☐	☐	☐
6	Tělesně postižení by měli chodit do normálních škol, i když se jim bude muset přizpůsobit výuka	☐	☐	☐	☐	☐
7	Ze plnohodnotné občany by měli být bráni jen ti, kteří pracují	☐	☐	☐	☐	☐

B02. Jak hodnotíte soužití cizinců dlouhodobě žijících na našem území s většinovou společností ...

(zakřížkujte v každém řádku jednu odpověď):

		Velmi problémové	Spíše problémové	Spíše bezproblémové	Zcela bezproblémové
1	V České republice je soužití ...	☐	☐	☐	☐
2	Ve vašem bydlišti je soužití ...	☐	☐	☐	☐

Některí lidé si myslí, že k dosažení úspěchu je v současném Česku důležité zejména vlastní práce, úsilí a talent. Jiní se domnívají, že úspěch je velmi podmíněn věcmi, které jedinec nemůže ovlivnit.

B03. Jak důležité jsou podle Vás následující věci, aby člověk v životě dosáhl úspěchu:

(zakřížkujte v každém řádku jednu odpověď):

	Podstatné	Velmi důležité	Důležité	Nepříliš důležité	Zcela ne důležité
1. Pocházet z bohaté rodiny	☐	☐	☐	☐	☐
2. Mít rodiče s vysokým vzděláním	☐	☐	☐	☐	☐
3. Mít sám vysoké vzdělání	☐	☐	☐	☐	☐
4. Být ctihodný, mít ambice	☐	☐	☐	☐	☐
5. Být schopný usilovně pracovat	☐	☐	☐	☐	☐
6. Znáť správné lidi	☐	☐	☐	☐	☐
7. Mít politické konexe	☐	☐	☐	☐	☐
8. Dávat úplatky	☐	☐	☐	☐	☐
9. Jaké je člověk národnosti, rasy	☐	☐	☐	☐	☐
10. Jakého je člověk náboženského vyznání	☐	☐	☐	☐	☐

B04. Některé skupiny obyvatel mohou mít ve společnosti vyšší šance k dosažení toho, co chtějí a potřebují, a být společností zvýhodňovány, jiné mohou být naopak znevýhodněny. U následujících dvojic prosím na škále 1-5 určete, zda některá ze skupin má podle vás v naší společnosti větší šance a je zvýhodněna. Hodnota 1 znamená, že je VELMI ZVÝHODNĚNA skupina vlevo (např. muži), hodnota 5, že je VELMI ZVÝHODNĚNA skupina vpravo (např. ženy). Svůj názor můžete odstupňovat i hodnotami 2-4, přičemž 3 znamená, že mají ROVNÉ PODMÍNKY.

(zakřížkujte v každém řádku jednu odpověď):

	Skupina vlevo je VELMI ZVÝHODNĚNA	Skupina vlevo je TROCHU ZVÝHODNĚNA	Mají ROVNÉ PODMÍNKY	Skupina vpravo je TROCHU ZVÝHODNĚNA	Skupina vpravo je VELMI ZVÝHODNĚNA	
1. muži	☐	☐	☐	☐	☐	ženy
2. staří	☐	☐	☐	☐	☐	mladí
3. etnické menšiny	☐	☐	☐	☐	☐	etnická majorita
4. děti chudších rodičů	☐	☐	☐	☐	☐	děti bohatších rodičů
5. lidé z měst	☐	☐	☐	☐	☐	lidé z venkova
6. cizinci žijící v ČR	☐	☐	☐	☐	☐	státní příslušníci ČR

SEKCE C. VNÍMÁNÍ SPOLUŽÁKŮ

C01. Některým žákům vadí, když s nimi chodí do třídy děti se speciálními vzdělávacími potřebami či ze specifických a vyloučených skupin společnosti. Jiným to nevadí. Některé by Vám osobně vadilo, kdyby s Vámi do třídy chodil spolužák či spolužačka ...

	Velmi by mi vadilo	Safo by mi vadilo	Safo by mi nevadilo	Vůbec by mi nevadilo
1. s poruchou učení	☐	☐	☐	☐
2. se zdravotním postižením (např. zrakové, fyzický, atd.)	☐	☐	☐	☐
3. syn/ dcera cizinců / přistěhovalců	☐	☐	☐	☐
4. syn/ dcera chudých rodičů	☐	☐	☐	☐
5. Rom / Romka	☐	☐	☐	☐

C02. Pokud s Vámi do třídy chodí žák se speciálními potřebami, či z jiných výše zmíněných skupin (ale nejste to Vy), jaké spolu máte vztahy?

Máme velmi dobré vztahy	☐
Máme spíše dobré vztahy	☐
Máme spíše špatné vztahy	☐
Máme velmi špatné vztahy	☐
Chodí jich s námi víc – s některými mám dobré vztahy, s jinými ne	☐
Žádný takový žák do naší třídy nechodí	☐

Na následující otázku C03 odpovídejte v případě, že se Vy sám/sama citíte být žákem se speciálními vzdělávacími potřebami či ze specifických či vyloučených skupin.

C03. Pokud se sám citíte být žákem / žákyní se speciálními vzdělávacími potřebami či ze specifických či vyloučených skupin, jaké máte vztahy s ostatními žáky ve třídě?

Máme velmi dobré vztahy	☐
Máme spíše dobré vztahy	☐
Máme spíše špatné vztahy	☐
Máme velmi špatné vztahy	☐

SEKCE H. SOCIODEMOGRAFIE

H01. Životní úroveň své rodiny považuji za ...

(zakřížkujte jednu odpověď):

Velmi vysokou	☐
Spíše vysokou	☐
Střední	☐
Spíše nízkou	☐
Velmi nízkou	☐

H02. Nejvyšší dosažené vzdělání rodičů je ...

(zakřížkujte v každém sloupci jednu odpověď):

	Otec	Matka
ZŠ	☐	☐
Vyučen	☐	☐
SŠ s maturitou	☐	☐
VŠ	☐	☐

H03. Jsem ...

(zakřížkujte):

Muž	☐
Žena	☐

H04. Kolik je vám let?

(zatrhnete jednu odpověď – čtvereček pod vaším věkem):

15 let	16 let	17 let	18 let	19 let	20 let
☐	☐	☐	☐	☐	☐

H05A. Moje třída patří do následujícího typu školy:

(zakřížkujte jednu odpověď):

Gymnázium	☐
Střední odborná škola	☐
Odborné učiliště s maturitou	☐
Odborné učiliště bez maturity	☐

H05B. Chodím do následujícího ročníku:

První/ kvinta	☐
Druhý/ sexta	☐
Třetí/ septima	☐
Čtvrtý/ oktáva	☐

H06. Velikost města/obce, ve které bydlím, je ...

(zakřížkujte jednu odpověď):

Do 1.000 obyvatel	☐
1.000 - 5.000 obyvatel	☐
5.000 - 10.000 obyvatel	☐
10.000 - 100.000 obyvatel	☐
Nad 100.000 obyvatel	☐

H07. Bydlím v kraji ...

(zakřížkujte jednu odpověď):

Praha	☐
Středočeský	☐
Píseňský	☐
Karlovarský	☐
Ústecký	☐
Liberecký	☐
Královéhradecký	☐
Pardubický	☐
Vysočina	☐
Jihočeský	☐
Jihomoravský	☐
Zlínský	☐
Olomoucký	☐
Moravskoslezský	☐

H08. Dotazník jste vyplňoval(a) ...

Samostatně	☐
Samostatně – s mírou pomocí / radami spolužáků	☐
Ve spolupráci se spolužáky	☐

H09. Nakolik jste rozuměl(a) otázkám v dotazníku?

Vždy či takřka vždy jsem rozuměl(a)	☐
Některým otázkám jsem nerozuměl(a)	☐
Řádě či většině otázek jsem nerozuměl(a)	☐

Za vyplnění dotazníku Vám děkujeme.

Do těchto okének nic nepište:

Kód vyplnění		kód kódera	
Kód děrovače		kód verifik.	



Tento projekt byl podpořen z
fondů Evropské unie.